

KÄIBEMAKSUGA SEOTUD HALDUSKOORMUS ETTEVÕTJATELE

Lõpparuanne

Tellijaja: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Anne Jürgenson

Tallinn, september 2005
Poliitikauuringute Keskus PRAXIS

Sisukord

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	3
1. METOODIKA JA INFOKOHUSTUSTE KIRJELDUS	5
1.1 INFOKOHUSTUSTE KAARDISTAMINE JA KÜSIMUSTIKU KOOSTAMINE	5
1.2 SEGMENTIDE MOODUSTAMINE	7
1.3 INTERVJUUDE LÄBIVIIMINE	9
1.4 TULEMUSTE STANDARDISEERIMINE JA HALDUSKOORMUSE ARVESTAMINE	10
2. TULEMUSED	12
2.1. SEADUSEGA KURSISHOIDMISE KULU	13
2.2 KÄIBEMAKSUKOHUSTUSLASEKS REGISTREERIMINE	15
2.3 ARVED	15
2.4 KÄIBEDEKLARATSIOON INFOKOHUSTUSTE LÕIKES.....	16
2.5 KÄIBEDEKLARATSIOON INFOKOHUSTUSTE TÄITMISE TEGEVUSTE LÕIKES	19
2.6 KÄIBEDEKLARATSIOON SEGMENTIDE LÕIKES.....	20
2.7 KAUBA ÜHENDUSESISESE KÄIBE ARUANNE	22
2.8 KOONDANDMETE ANALÜÜS	22
3. RAHVUSVAHELINE VÕRDLUS	25
KOKKUVÕTE	28
LISA 1. INFOKOHUSTUSTE NIMEKIRI	30
LISA 2. KÜSIMUSTIK. I OSA	32
LISA 3. KÜSIMUSTIK. II OSA	34
LISA 4. VALIMI KIRJELDUS	38
LISA 5. HINNANGUD INFOKOHUSTUSTE TÄITMISELE KULUNUD AJALE	39
LISA 6. KÄIBEMAKSUSEADUSEGA SEOTUD HALDUSKOORMUS	41

Sissejuhatus

Õigusaktide lihtsustamine ja halduskulude vähendamine ettevõtjatele on uuendatud Lissaboni strateegia eesmärkide seas olulisel kohal. Ka Eestis on seoses ettevõtluse arendamise teemaga need küsimused üha enam tähelepanu pälvinud. On selge, et liigsed regulatsioonid pärsivad produktiivsust ja ettevõtlikkust – ettevõtjal jääb nende täitmise arvelt ettevõtte arendamiseks vähem aega ja raha. Nii Euroopa Liidu (EL) tasandil kui Eestis uuritakse, mida oleks antud valdkonnas võimalik ette võtta.

Mitmed riigid on alustanud ettevõtete halduskoormuse hindamisest, mis on küll vaid osa õigusaktide mõjude hindamisest laiemalt. Terminiga halduskoormus peetakse silmas õigusaktide rakendamisega kaasnevaid bürokraatiakulusid ettevõtjale – kulud, mis tekivad õigusaktiga nõutud informatsiooni haldamisel ja edastamisel riigile või kolmandatele osapooltele. Tüüpilisteks näideteks on keskkonna-, tervisekaitse- ja muude nõuete täitmisega seotud informatsiooni kogumine, säilitamine ja edastamine, maksuinfo edastamine maksuametile, statistikaaruannete koostamine statistikaametile jne. Halduskoormuseks peetakse seega seadusandlusest tulenevate infokohustuste täitmisega kaasnevaid kulusid, mis ei hõlma investeringuid ja muid seaduse kohaldamise kulusid¹.

Halduskoormust mõõdetakse Hollandis väljatöötatud standardiseeritud kulumudeli (*standard cost model*) abil, mille kasutamisel lähtutakse teoreetilisest eksperthinnangust – piisava hulga ettevõtjatega läbiviidud intervjuude põhjal hinnatakse, kui kalliks võiks vaatluse all olevate infokohustuste täitmine efektiivselt toimivas ettevõttes minna. Lähtuvalt saadud tulemustest leitakse infokohustuste täitja palga ja samu kohustusi täitvate ettevõtete arvu põhjal kulu kogu ettevõtlussektorile kokku.

Pärast ühekordse baastaseme hindamist on uute õigusaktide muudatuste sisseviimisel võimalik kergelt leida muudatuste mõju halduskoormusele. Mudeli eeliseks on suur detailsusaste – iga infokohustust analüüsitakse kõigi selle täitmise eelduseks olevate tegevuste lõikes, mis võimaldab tulevikus hinnata isegi õigusaktide väikeste muudatustega kaasnevat mõju halduskoormuse tasemele.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, kelle ülesannete hulka kuulub ettevõtluse arengu soodustamine, tellis Poliitikauuringute Keskuselt PRAXIS pilootuuringuna käibemaksuseadusega seotud halduskoormuse hindamise. Uuringu eesmärkideks on:

- a) hinnata käibemaksuseaduse rakendamisega seotud administratiivsete kohustuste kulukust ettevõtjatele, sealhulgas nii raha- kui ajakulu,
- b) teha kindlaks käibemaksu administreerimisega seotud kõige aeganõudvamad protseduurid.

Kuna uuring on meetodiliseks piloodiks, tehakse selle põhjal järeldusi meetodi kasutatavuse kohta Eestis laiemalt. Metoodilised kaalutlused olid aluseks ka pilootuuringu teema valikul. Mitmed teised hiljuti standardiseeritud kulumudelit kasutama hakanud riigid (Rootsi, Norra, Taani jt) valisid käibemaksu esimeseks uurimisobjektiks, kuna tegemist on suhteliselt keeruka ja metoodika osas piisavalt suuri väljakutseid pakkuva valdkonnaga. Seetõttu oli käibemaks

¹ OECD (2004). *Standard Cost Model. A Framework for defining and quantifying administrative burdens for businesses*. International working group on administrative burdens. [\[http://www.oecd.org/dataoecd/32/54/34227698.pdf\]](http://www.oecd.org/dataoecd/32/54/34227698.pdf). 1.06.2005.

ainus teema, mille puhul oli uuringu teostamise ajal võimalik kasutada teiste riikide kogemusi ja võrdlusmaterjali.

Lisaks on tegemist valdkonnaga, kus Eesti liitumine Euroopa Liiduga tõi kaasa palju muudatusi. Suuremate muudatustena kadusid tolliformaalsused teiste EL riikidega kauplemisel, lisandusid aga kohustused kajastada ühendusesiseseid tehinguid käibemaksudeklaratsioonil ning täita kauba ühendusesisese käibe aruannet. Halduskoormuse mõõtmine aitab mõista, mil määral on ettevõtted uue olukorraga kohanenud ning mis on jätkuvalt probleemideks.

Kui meetodika osutub Eesti tingimustes rakendatavaks, siis võib halduskoormuse mõõtmine tulevikus moodustada majandusmõjude hindamise integreeritud osa.

Uuringu lõpptulemuste raport koosneb kolmest osast. Esmalt kirjeldatakse meetodit – standardiseeritud kulumudeli rakendamist käibemaksuseaduse näitel. Teises peatükis analüüsitakse infokohustuste täitmisega kaasnevat halduskoormust ettevõtte tegevusvaldkonna iseärasustest tulenevate segmentide ning suurusgruppide lõikes. Kolmandas peatükis võrreldakse Eesti tulemusi teiste riikide sarnaste mõõtmiste tulemustega.

Lisaks PRAXISele olid uuringu läbiviimisesse kaasatud konsultandid raamatupidamisbüroost Propoint (Janika Kaljurand) ja Äriõigusbüroost Kontrakt (Allar Laugesaar). Metoodiliste probleemide lahendamisel kasutati Rootsis hiljuti sarnase uuringu läbi viinud konsultatsioonifirma Ramböll Management-i konsultandi nõuandeid (Ola Odebäck).

1. Metoodika ja infokohustuste kirjeldus

Standardiseeritud kulumudeli rakendamine toimub üldjoontes järgnevalt:

- Kõigepealt uuritakse, missugused **info edastamise kohustused** vaatluse all oleva õigusaktiga ettevõtetele kaasnevad.
- Iga infokohustusega kaasneb kohustus esitada teatud hulk infoühikuid ehk nn **sõnumeid**, mida ettevõtte peab teatud regulaarsusega esitama. Leitakse iga sõnumi edastamise ajakulu. Sõnumite arv ja edastamise regulaarsuse ning sõnumeid edastavate ettevõtete arvu põhjal saadakse ajakulu kogu ettevõtlussektorile aastas.
- Iga sõnumi edastamisega kaasneb rahaline **kulu**, mis leitakse informatsiooni kogumisele, töötlemisele ja edastamisele kulunud ajakulu ja sõnumit edastava töötaja palgakulu kaudu.

Käesolev uuring viidi läbi vastavalt standardiseeritud kulumudeli rakendamise põhimõtetele järgmistes etappides:

- 1) infokohustuste kaardistamine ja küsimustiku koostamine;
- 2) segmentide moodustamine;
- 3) intervjuude läbiviimine;
- 4) tulemuste standardiseerimine ja halduskoormuse arvestamine.

Metoodiliste valikute tegemisel kasutati OECD töögrupi poolt väljatöötatud standardiseeritud kulumudeli metoodika kirjeldust², Rootsis läbiviidud uuringu raportit³ ning Ramböll Management'i konsultatsiooni.

1.1 Infokohustuste kaardistamine ja küsimustiku koostamine

Käibemaksuseaduse (KMS)⁴ analüüsi põhjal koostati nimekiri käibemaksu administreerimisega seotud infokohustustest (lisa 1), mis lähtub peamiselt igakuiselt esitatavast käibedeklaratsioonist⁵ ja kauba ühendusesisese käibe aruandest⁶.

Lisaks on iga kohustuse juurde märgitud, kas tegemist on:

- infokohustusega, mis on koos rakendussätetega otseselt EL õigusloomest kohaldatav ja mida siseriikliku õigusaktiga muuta ei saa;
- infokohustusega, mis tuleneb EL õigusloomest, kuid mille kohaldamine otsustatakse siseriikliku õigusaktiga;
- infokohustusega, mis on välja töötatud ja kehtestatud siseriiklikult.

² OECD (2004). *Standard Cost Model. A Framework for defining and quantifying administrative burdens for businesses*. International working group on administrative burdens. [<http://www.oecd.org/dataoecd/32/54/34227698.pdf>]. 1.06.2005.

³ NUTEK (2004). *Mätning av företagens administrativa börda. Underlagsrapport: Metodutveckling och pilotmätning av mervärdesskattelagen med StandardKostnadsModellen*. [http://fm2.nutek.se/forlag/pdf/info_036-2004.pdf]. 1.06.2005

⁴ Käibemaksuseadus. [<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=864022>]. 1.06.2005.

⁵ Käibedeklaratsiooni vorm. Vastu võetud rahandusministri 7.04.2004.a määrusega nr 67 lisa 1. – RTL, 27.04.2004, nr 44, art 750.

⁶ Kauba ühendusesisese käibe aruande vorm ja täitmise juhend ning kauba ühendusesisese käibe muutmise aruande vorm ja täitmise juhend. Vastu võetud rahandusministri 7.04.2004.a määrusega nr 69 lisa 1. - RTL, 27.04.2004, nr 44, art 752.

Eesti KMS infokohustused liigituvad valdavas enamuses teise kategooriasse. Üksnes käibedeklaratsiooni esitamine ja käibemaksu maksmine on reguleeritud riigisiselt.

Mitmete infokohustuste puhul tuli otsustada, kas lülitada need uuringusse või mitte. Peamised valikud olid järgmised:

- Arve koostamisel võeti arvesse üksnes KMS-i täitmisega seotud ajakulu, milleks on käibemaksumäära valik, välismaalase maksukohustuslasena registreerimisnumbri kontroll, viited seadustele jne. Teatud juhtudel tuleb arvele märkida ka viide seaduse paragrahvile, mille alusel käibemaksu arvestatakse. Tavaliselt on arvete erinevad põhjad eelnevalt väljatöötatud, mistõttu eeldati, et kulu tekib peamiselt ettevõtetel, kes rakendavad rohkem kui ühte käibemaksumäära. Viimasel juhul kaasneks kulu üksnes seoses uute kaupade, teenuste ja klientidega, kui tuleb esimest korda otsustada, millist maksumäära rakendada ning vastav arve vorm süsteemi lisada.
- Seaduse kohaselt väljastatakse arve paberil või arve saaja nõusolekul elektrooniliselt (KMS § 37 lg 6). Kohustus küsida luba elektroonilise arve esitamiseks on vaatluse alt välja jäetud, kuna see sõltub mõlema poole eelistustest, kas nad kasutavad elektroonilist arve väljastamist või mitte.
- Käibemaksukohustuslasena registreerimine⁷ on tegevus, mille puhul teiste riikide kogemus on erinev. Rootsis ei võetud registreerimiskulusid arvesse väites, et tegemist on ühekordse kuluga. Sarnaselt teistele riikidele (Taani, Holland) arvestati aga Eesti uuringu puhul registreerimise kulud sisse, kuna kogu majanduse seisukohast on siiski tegemist regulaarse kuluga.
- Nulldeklaratsioonide ehk tühjalt esitatud käibedeklaratsioonide puhul võeti arvesse üksnes deklaratsiooni esitamisega seotud kulu.
- Probleem tekkis seoses käibemaksuga seonduvate tolliprotseduuridega. Kauba importimisel makstakse käibemaksu tollieeskirjades sätestatud korras - seega pole tegemist otseselt KMS-st tuleneva halduskoormusega. Rootsi uuring nimetatud põhjusel seda teemat ei kajastagi, Taani ja Hollandi omad aga küll. Taanis ja Hollandis on halduskoormust mõõdetud kõigis valdkondades (sh ka tolliprotseduurid), mistõttu oli neil kerge ka käibemaksuga seonduvad tolliprotseduurid (teatud osakaaluga) käibemaksu-uuringusse sisse arvestada. Eesti puhul oleks tolliprotseduuridest tuleneva halduskoormuse hindamine eeldanud lisaks KMS-le kogu tolliseadustikust tuleneva halduskoormuse mõõtmist ning halduskoormuse hindamise pilootprojektide juhtgrupp otsustas kokkuvõttes tolliteematika käesolevast uuringust välja jätta.
- Ekspordi tuleb tõendada dokumentidega, mis on kehtestatud rahandusministri määrusega⁸. Kuna nimetatud kohustus ei tulene otseselt KMS-st, jäeti see uuringust välja.
- Uuringust jäeti välja sadamate tegevusega seonduvad infokohustused põhjusel, et nimetatud segment on väga väike ning sellest tulenevalt on ka mõju uuringu lõpptulemusele ebaoluline.

Intervjuude läbiviimiseks koostati küsimustik, mis koosnes kahest osast:

1. Sissejuhatav osa (lisa 2), milles:

⁷ *Isiku maksukohustuslasena registreerimise avalduse vorm ja maksukohustuslase registreerimise kohta tehtava maksuhalduri otsuse vorm.* Vastu võetud rahandusministri 7.04.2004.a määrusega nr 76, lisa 1. - RTL, 27.04.2004, nr 44, art 759.

⁸ *Kauba ekspordi tõendavate dokumentide loetelu.* Vastu võetud rahandusministri 7.04.2004.a määrusega nr 73. - RTL, 27.04.2004, nr 44, art 756.

- koguti üldinformatsiooni ettevõtte kohta (juriidiline vorm, töötajate arv, tegevusala, tegevuskoht, kasutatav raamatupidamisprogramm);
- määratleti segment (segmentid), kuhu ettevõtte kuulub;
- uuriti seadusega kursishoidmise kulu (seaduse lugemine, koolitused, konsultatsioon);
- paluti kirjeldada KMS-i administreerimisega seotud probleeme ja võimalikke lahendusi.

2. Spetsiifilistele infokohustustele suunatud osa (lisa 3), mis kajastab peamiselt käibedeklaratsiooni ja kauba ühendusesisese käibe aruannet. Juurde küsiti:

- käibemaksuga seotud ajakulu arvete koostamisel;
- proportsiooni arvestamisega seotud ajakulu ettevõtete puhul, kellel on nii maksustatavat kui maksuvaba käivet;
- erikorda kohaldavate ettevõtete ajakulu lähtudes asjaolust, et erikorra alusel maksustatud käive tuleb ülejäänud käibest lahus hoida;
- dokumentide esitamise ning käibemaksu tasumisega seotud ajakulu;
- infokohustuste täitja ametiala;
- infokohustuste täitmise sagedust.

Iga infokohustuse puhul uuriti lisaks infokohustuste täitmisega kaasnevate tegevuste (infokogumine, info sisestamine, arvestamine, dokumendi koostamine, kontroll, kopeerimine, archiveerimine jne) ajalisi proportsioone.

Küsimustiku esimese, kvalitatiivse osa koostamisel konsulteeriti EMOR'i eksperdiga (Jaanika Hämmal). Teise, infokohustustele suunatud osa koostamisel konsulteeriti Rootsis hiljuti sarnast uuringut läbiviinud Ramböll Management'i konsultandiga (Ola Odebäck).

Küsimustikku testiti kolme raamatupidaja kaasabil, mille käigus ilmnis, et seadusandlusega kursishoidmise näol on tegemist märkimisväärse kuluga. Seetõttu hinnati nimetatud ajakulu kvantitatiivselt ja lisati arvutustes muudele kuludele.

1.2 Segmentide moodustamine

Infokohustuste täitmise ajakulu kindlaksmääramise eesmärgil viidi ettevõtetes läbi intervjuud. Ettevõtete valiku aluseks olid segmentid, mille koostamisel lähtuti eesmärgist, et segmentidega saaksid kaetud kõik eelnevalt defineeritud infokohustused ja nende täitmiseks teostatavad protseduurid. Infokohustuste kaardistamisest ning Maksu- ja Tolliametilt (MTA) kogutud sisendandmetest selgus, missugused kohustused kehtivad kõigi ettevõtete kohta ja missugused puudutavad üksnes väheseid. Infokohustuste alusel ettevõtteid segmenteerides lähtutigi eesmärgist, et kaasatud saaksid ka erandlikke kohustusi täitvad ettevõtted (va juhul, kui neid oli MTA andmete kohaselt väga vähe) (tabel 1).

Tabel 1. Segmendid

Segmentide algne valik	Segmentide lõplik valik	Selgitus	Ettevõtete arv üldkogumis ⁹ (valimis)
Ekspordöörid	-	Tollitemaatika jäi välja	
Ühendusesisese käibega ettevõtted	Ühendusesisese käibega ettevõtted		2965 (26)
Ettevõtted, kes teostavad nii käibemaksustatud kui käibemaksuvabu tehinguid	Ettevõtted, kes teostavad nii käibemaksustatud kui käibemaksuvabu tehinguid		2401 (5)
Ettevõtted, kes teostavad erinevate käibemaksumääradega maksustatavaid tehinguid	Ettevõtted, kes teostavad erinevate käibemaksumääradega maksustatavaid tehinguid		9580 (10)
Kinnisvara alal tegutsevad ettevõtted (vabatahtlik maksukohustus)	Kinnisvara alal tegutsevad ettevõtted	Küsitleti, kuid lõpparvutustes eraldi segmendina ei käsitletud, kuna puudusid andmed üldarvu kohta. Selle segmendi ettevõtte võib igale oma objektile erinevat käibemaksu arvestamise põhimõtet rakendada ja MTA-l ei ole informatsiooni, kui paljud ettevõtted erinevaid meetodeid kasutavad.	(5)
Kasutatud kauba edasimüüjad (erikord: käibe maksustatav väärtus on müügi- ja ostuhinna vahe, mida on vähendatud selles sisalduva käibemaksu võrra)	-	Kuna selle erikorra rakendamine on vabatahtlik ja ettevõtted ei pea MTA-d teavitama oma valikust, ei ole võimalik kindlaks teha, paljud ettevõtted seda rakendavad. Seega oleks võimatu intervjuude tulemusi arvesse võtta. ¹⁰	(1)
Reisiteenuse osutajad (erikord)	Reisiteenuse osutajad		264 (4)
Ettevõtted, kes paigaldavad või panevad kauba kokku teises riigis	Ettevõtted, kes paigaldavad või panevad kauba kokku teises riigis		16 (3)
	Rahvusvahelise veoteenuse osutajad (sh veondusega seotud ja veondust abistavad tegevusalad)	Ettepanek tehti esimesel halduskoormuse hindamise pilootuuringute juhtgrupi koosolekul ja need intervjuud viidi hiljem täiendavalt läbi.	383 (5)
	Hiljuti käibemaksukohustuslaseks registreerunud	Selliseid ettevõtteid algselt valimisse ei sattunud ja neid tuli hiljem eraldi otsida.	500 (4)
Kõik ülejäänud	Kõik ülejäänud	Ettevõtted ei liigitunud ühtegi ülalnimetatud segmenti.	(1)

⁹ Kuna iga kuu on käibemaksu deklareerijate ja deklaratsiooni erinevate ridade täitjate arv erinev, on võetud erinevate kuude keskmine.

¹⁰ Lisaks ilmnis paari suure kasutatud kaupade müüjaga rääkides, et erikorra rakendamine ei ole eriti levinud.

Lisaks ülalnimetatud segmentidele hinnati deklaratsioonide esitamise kulusid lähtuvalt deklaratsiooni esitamise viisist (paber kandjal ja elektrooniliselt). Paberdeklaratsiooni saatmisel peab deklaratsiooni allkirjastama maksukohustuslase allkirjaõiguslik esindaja. Lisaks tuleb märkida ettevõtte esindaja ees- ja perekonnanimi, ametinimetus, kuupäev ja allkiri ning deklaratsioon postitada. Seega on paber kujul deklaratsiooni esitamine aeganõudvam. Ühest küljest võiks eeldada, et efektiivselt toimiv ettevõtte esitab deklaratsiooni elektrooniliselt, kuid mõnel juhul ei pruugi aga väiksel ettevõttel investeeringud IT riist- ja tarkvarasse ning vastavasse koolitusse end ära tasuda.

MTA-lt andmetel esitab käibedeklaratsioone elektrooniliselt 74% ettevõtetest ning see osakaal varieerub piirkondade lõikes:

- Põhja Maksukeskuses 79,2%;
- Ida Maksukeskuses 58,9%;
- Lõuna Maksukeskuses 70,3%;
- Lääne Maksukeskuses 67,3%.

Rootsis intervjueriti ainult Stockholmi piirkonna ettevõtjaid, kuna polnud alust arvata, et mujal oleks ettevõtetel käibemaksu administreerimisega rohkem või vähem probleeme. Kuna eelpool toodud andmed näitavad, et Eestis on siiski märkimisväärselt ettevõtteid, kes esitavad deklaratsioone paber kandjal ja ilmselt on see enamlevinud väljaspool Tallinna, otsustati nende kaasamiseks moodustada 20% valimist väljaspool Tallinna tegutsevatest ettevõtetest (Tallinna intervjuude osakaaluks kujunes 67%, lisa 4). Kokkuvõttes õnnestus leida ainult üks käibemaksu paber kandjal deklareeriv ettevõtte, kelle hinnangul kaasneb paberdeklaratsiooni esitamisega lisakulu 15 minutit. Samasuguse lisakuluga arvestati ka Rootsis.

Lisaks lähtuti ettevõtete valimisse kaasamisel ettevõtete suurusgruppidest. Ettevõtted olid sarnaselt Rootsis läbiviidud uuringule jagatud töötajate arvu järgi kolme suurusgruppi (0-4 töötajat; 5-49 töötajat, rohkem kui 50 töötajat) ning lõplik jagunemine valimis oli vastavalt nimetatud suurusgruppidele 23%, 45% ja 32% (lisa 4).

Rootsi kogemustele tuginedes oli eesmärk intervjuerida iga segmenti kohta viis ettevõtet. Kuna mõned ettevõtted liigitusid mitmesse gruppi, viidi paljudes segmentides läbi rohkem kui viis intervjuud. Reisisiteenuse osutajatest intervjueriti nelja ning tulemustest selgus, et käibemaksu administreerimise tavad erinevad nii oluliselt, et segmenti keskmist ei ole võimalik arvestada. Kogutud info põhjal jagati reisisiteenust pakuvad ettevõtted suuruse järgi kahte rühma (täpsemalt ptk-s 2).

Teises liikmesriigis oma kaupa paigaldavate ettevõtete koguarv on väike, mistõttu oli nende kaasamine valimisse raskendatud. Arvestades asjaolu, et grupi mõju lõpptulemusele on samuti väike, intervjueriti antud segmentist ainult kolme ettevõtet.

1.3 Intervjuude läbiviimine

Intervjueritavad ettevõtted leiti esimeses etapis Krediidiinfo andmebaasist. Kuna aga nii täpse ja spetsiifilise valimi tellimine osutus raskendatuks, siis otsiti uuringu hilisemas faasis sobivaid ettevõtteid internetis leiduvate andmete põhjal juurde.

Ettevõtetes intervjueriti töötajat, kes vastutab käibemaksu administreerimisega seotud

tegevuste eest. Tavaliselt oli selleks pearaamatupidaja või finantsjuht, erandina ühes raamatupidamisbüroos ka ettevõtte juht. Raamatupidamisbüroodes intervjueriti raamatupidajat ühte kindlat klienti silmas pidades. Kokku küsitleti 40 ettevõtte raamatupidajat (sh 36 kogu küsimustiku ulatuses ning nelja vaid osas, mis puudutab käibemaksukohustuslaseks registreerimist), raamatupidajatest 29 töötasid püsivalt ettevõtetes ja 11 raamatupidamisbüroodes. Intervjuu pikkuseks kujunes keskmiselt pool tundi.

Intervjuud viis läbi projektijuht ja käesoleva uuringu autor koos projekti kaasatud raamatupidamisbüroo raamatupidajaga. Raamatupidaja roll oli kriitiliselt jälgida, kas kirjeldatavad tegevused ja hinnatav ajakulu olid otseselt seotud käibemaksu administreerimisega, et vältida teistest seadusest tulenevate nõudmiste täitmisega seotud ajakulu sissearvestamist. Samuti arendas raamatupidaja käibemaksuspetsiifiliste probleemide puhul vestlust, küsides täpsustavaid küsimusi ning andes vajadusel ettevõtetele nõu.

1.4 Tulemuste standardiseerimine ja halduskoormuse arvestamine

Läbiviidud intervjuude tulemusi hinnati efektiivselt toimiva ettevõtte vaatepunktist. See tähendab, et kõrvaldati äärmuslikud juhtumid ja arvati maha uuringu seisukohalt ebaoluline ajakulu. Selle alusel tehti kindlaks aeg, mis keskmisel ettevõttel iga üksiku protseduuri peale kulub.

Ajakulu rahalise väärtuse leidmiseks täpsustati iga ettevõtte puhul infokohustuste konkreetse täitja ametikoht ning leiti Statistikaameti palgaandmete ja ametialade klassifikaatori põhjal ametikoha palgakulu¹¹. Ilmnes, et infokohustuste täitjateks olid:

- pearaamatupidajad, kes koostasid käibedeklaratsioone ja kauba ühendusesisesse käibe aruandeid ning hoidsid end seadusandlusega kursis;
- suurte reisibüroode puhul tegelesid arvetega vastava koolitusega reisikonsultandid;
- käibemaksukohustuslaseks registreerijateks olid tavaliselt väikeettevõtte juhid.

Kulude hulka arvestati ka sotsiaalmaks ning infokohustuste täitja töökohaga seotud fikseeritud kulud, mis hõlmasid näiteks tark- ja riistvara, IT süsteemide hooldamist, bürooarbeid, kontori renti. Kuna Eesti kohta vastavad andmed puuduvad, siis eeldati (sarnaselt Rootsile ja Norrale), et kulude proportsioon ei erine oluliselt vastavast proportsioonist Taanis, kus töökohaga seotud fikseeritud kulude leidmiseks viidi läbi eraldi uuring¹². Vastavalt Taani uuringu tulemustele lisati palgakulule täiendav 25%, fikseeritud kulude katteks (tabel 2).

¹¹ Statistikaamet (2004). Tunnipalk 2002-2003.

¹² Uuring hõlmas järgmisi kuluartikleid: IT ning kommunikatsioonivahendite soetamise, hooldamise ja kasutamise kulud, koolituse kulud, väikeinventari hankimine, üür ja kontoriga seotud kommunaalkulud. Vt ka *Manual til Aktivitetsbaseret Målning af Virksomhedernes Administrative Byrder (AMVAB)*.

[http://www.amvab.dk/graphics/Byrdebarometer/Procesguide/Fase_1/AMVAB_manual.pdf]

31.05.2005

Tabel 2. Palgakulu (kroonides)

Ametiala	Kood	Tunnipalk	Sotsiaalmaksuga	Koos 25%
Pearaamatupidaja	2411	57,92	77,0	96,3
Väikeettevõtte juht	1310	55,81	74,2	92,8
Reisikonsultant	3414	60,8	80,9	101,1

Allikas: Statistikaamet, autori arvutused

Ettevõttevälise maksualase konsultatsiooni kulu ühegi ettevõtte puhul ei esinenud.

Andmed käibedeklaratsiooni ja kauba ühendusesisese käibe aruannet esitavate ettevõtete kohta erinevate infokohustuste lõikes saadi MTA-st. KMS-i kohaselt peavad kõik käibemaksukohustuslased käibedeklaratsiooni esitada igakuiselt ka siis, kui antud perioodil käivet ei olnud. Erandkorras võib deklaratsiooni esitada ka mõne teise sagedusega. KMS §27 lg 4 kohaselt võib maksuhalduri juht oma otsusega kehtestada maksukohustuslase motiveeritud taotluse alusel talle kalendrikuust pikema maksustamisperioodi. MTA andmetel on pikema intervalli kasutamine siiski väga erandlik. Kuna täpset arvestust ettevõtete arvu üle maksustamisperioodi pikkuse alusel ei ole peetud, lähtuti MTA hinnangust, et sellised juhtumid on väga erandlikud ning jäeti need uuringust välja.

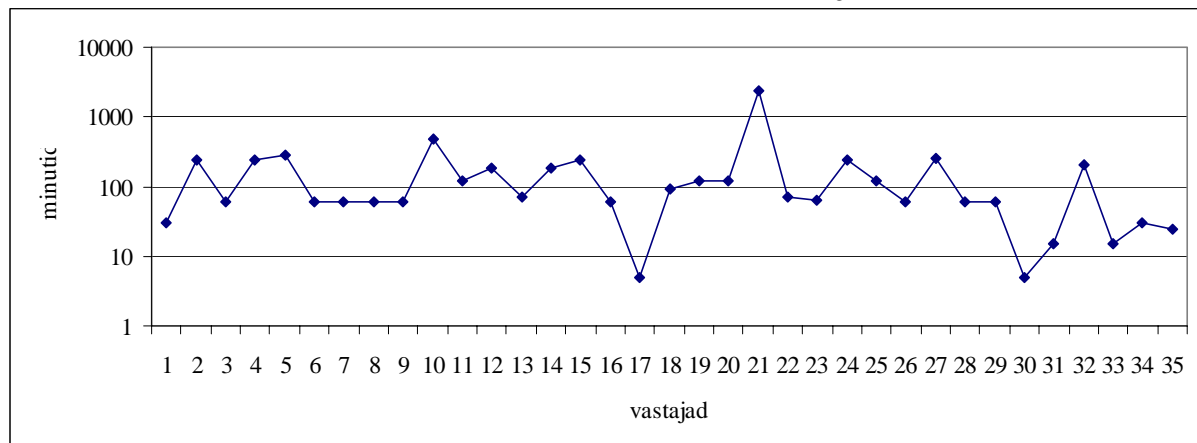
Lähtuvalt ülaltoodust koondati andmebaasi järgnev informatsioon: ajakulu infokohustuste lõikes, tunnipalk ametialade järgi (sh fikseeritud kulud), info edastamise sagedus ning ettevõtete koguarv, kes konkreetseid infokohustusi täidavad. Nende andmete põhjal arvestati välja infokohustustega kaasnevad kulud ja summeeriti kõigi Eesti ettevõtete kohta kokku.

2. Tulemused

Joonisel 1 on toodud käibedeklaratsiooni koostamisele kulutatud aeg vastanute lõikes¹³. Ilmneb, et enamus vastuseid jäävad 15 ja 280 minuti vahele. Teistest eristuvad kaks ettevõtet, kes kulutavad käibedeklaratsioonile kuus üksnes viis minutit. Antud tulemust võib pidada põhjendatuks, sest ettevõtted ei rakendanud mitut maksumäära ning kogu nende kaubandustegevus oli Eesti-sisene. Seega võeti ka neid vastuseid tulemuste arvutamisel arvesse.

Tasandati kahte vastust - üks reisiteenuse pakkuja (suurim ajakulu joonisel) kulutas erikorra rakendamisele palju aega, pidades oma huvist tulenevalt täpsemat arvepidamist kui KMS-s nõutud. Tema ajakulu vähendati 50%. Teine ettevõtte kulutas sõiduauto erisoodustuste arvestamisele mitmeid tunde, mis osutus teiste intervjuude ja raamatupidaja konsultatsiooni põhjal ebatavapäraseks. Seetõttu kasutati selle intervjuu tulemusi ilma sõiduauto erisoodustuse teemata.

Joonis 1. Käibedeklaratsiooni ühekordse koostamise seotud ajakulu (minutit)

Lisas 5 on toodud iga infokohustuse täitmiseks kulutatud minimaalne ja maksimaalne aeg koos intervjuude põhjal leitud hinnanguga efektiivse ettevõtte ajakulule.

Uuringu peamised tulemused on esitatud tabelis 3. Käibemaksu administreerimine põhjustab Eesti ettevõtetele aastas kulu ca 243 miljonit krooni. Järgnevates alapeatükkides analüüsitakse tulemusi infokohustuste, segmentide, ettevõtte suurusgruppide ja nõuete päritolu lõikes.

¹³ 40-st läbiviidud intervjuust 4 hindasid ainult käibemaksukohustuslaseks registreerimise kulusid ja 1 reisibüroo juht-raamatupidaja ei suutnud segadusterohke perioodi tõttu ajakulu hinnata.

Tabel 3. Käibemaksu administreerimisega seotud aja- ja rahakulu

Kohustus	Ühekordne ajakulu ettevõtte kohta (min)	Ühekordne rahakulu ettevõtte kohta (krooni)	Rahakulu aastas, kõik ettevõtted (mln krooni)
Maksukohuslaseks registreerimine (1x)	68	106	0.63
Kursishoidmine (kuus)	188	301	169.00
Koolitus (aastas)	240	385	18.02
Arvete koostamine ¹⁴			3.84
Deklaratsiooni koostamine	51	82	41.11
Deklaratsiooni esitamine (elektrooniline)	7	11	4.15
Deklaratsiooni esitamine (post)	15	24	3.13
0-käibega deklaratsioonid	7	11	0.94
Maksmine	3	5	1.33
Taotlus ümberarvestusteks	8	12	0.39
Ühendusesisese käibe aruanne (kvartalis)	44	70	0.50
Kokku			243.05

2.1. Seadusega kursishoidmise kulu

KMS-ga kursishoidmise kulu sisaldab ajakulu seaduse lugemisele, tekkinud probleemidele vastuse leidmisele, konsultatsioonile kolleegidega, kirjade koostamisele, kõnedele MTAsse jne. Eristada paluti sealjuures ka koolitusele kulunud aega. Raamatupidajate sõnul kulus neil pärast 1. maid 2004, mil jõustusid mahukad seadusemuudatused, muudatustega kurssi viimiseks väga palju aega. Siinkohal paluti aga hinnata regulaarset kulu uuringu läbiviimise hetkel¹⁵, kui olulisemad seadusemuudatused olid endale juba selgeks tehtud. Tõenäoliselt jätkus nende muudatuste mõju siiski teatud määral ka veel intervjuude läbiviimise ajal ning aja möödudes see kulu tõenäoliselt väheneb veelgi.

Enamik vastajad tunnistasid siiski, et kulutavad seadusega kursishoidmisele märkimisväärselt aega. Vastused varieerusid valdavalt ühest tunnist poole päevani, keskmiselt 3 tundi kuus. Paar vastajat ei kuluta selleks üldse aega ja üks ettevõtte kulutab 2,5 päeva (tegemist oli erandliku tulemusega, mistõttu seda tasandati).

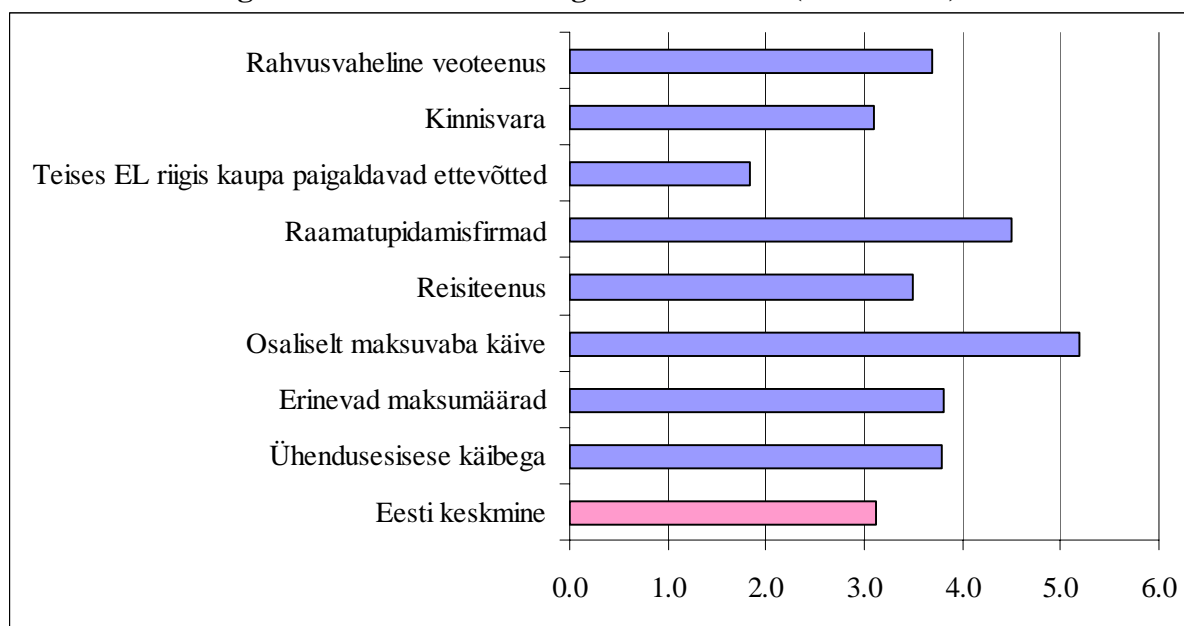
Joonisel 2 on näha tulemused (ilma koolituseta) segmentide lõikes. Raamatupidamisbüroodes töötavad raamatupidajad kulutavad enda kursishoidmisele, sh just probleemide kolleegidega arutamisele rohkem aega kui ettevõtetes töötavad raamatupidajad. Keskmisest enam kulub selleks aega ka osaliselt maksuvaba käibega ettevõtetel. Kõige vähem kulutasid kursishoidmisele aega teistes EL liikmesriikides kauba paigaldamisega tegelevad ettevõtted, mis pole aga usaldusväärne tulemus. Tegemist oli väga väikse segmendiga ning kolmest

¹⁴ Kuna puudutas vaid väheseid ettevõtteid, ei saa üldisi keskmiseid välja tuua.

¹⁵ Detsember 2004 kuni veebruar 2005.

vastajast üks tegi raamatupidamist muu töö kõrvalt ning enda kursishoidmisele eriti aega ei kulutanud.

Joonis 2. Seadusega kursishoimise kulu segmentide lõikes (tundi kuus)

Ettevõttevälisest konsultatsiooni käibemaksu teemal ükski ettevõtte sisse ei ostnud, küll aga konsulteeritakse aktiivselt oma audiitorfirmade maksuspetsialistidega. Enamus vastajaid käivad keskmiselt kord aastas umbes pool päeva kestvatel käibemaksuteemalistel koolitustel.

Rahaliselt väljendades kulub seaduse lugemisele-arutamisele kolleegidega 169 miljonit aastas, millele lisandub koolitusele kulunud aeg 18 miljonit, seega kokku hinnanguliselt 187 miljonit krooni. Arvestades, et raamatupidamisfirmade raamatupidajad tegelevad tavaliselt mitme ettevõttega, on ülalnimetatud kulud teatud määral ülehinnatud. Eestis ei ole aga raamatupidamisbüroode teenuste kasutamise ulatuse kohta andmeid, mistõttu täpsemaid arvutusi ei olnud võimalik teha.

Juhul, kui raamatupidaja töö välja üksiku spetsiifilise probleemi, millega ta oli küll nädalaid tegelenud (nt rahaturufondide osakute maksustamine), kuid see ei olnud regulaarne ajakulu, jäeti antud kuluhinnang välja.

Intervjuude põhjal võib öelda, et seoses Eesti liitumisega EL-ga kulus ettevõtetal KMS-i muudatustega kohanemisele küllaltki palju aega. Kolmandik vastanutest pidasid segaduse ja ebakindluse allikaks probleeme info kättesaadavusega. Olukorda oleks kergendanud detailsemad juhendid, suurem hulk näiteid MTA koduleheküljel ning enam MTA tasuta seminare linnades, kus toimunud seminarid olid ülerahvastatud.

Positiivse praktikana tõsteti esile Eesti Rahvusvaheliste Autovedajate Assotsiatsiooni, kes on oma liikmetele koostanud näiteid ja juhiseid sisaldava brošüüri veoteenuse käibemaksustamisest EL-s.

Kõige drastilisemaks näiteks on reisisiteenuse osutamist puudutanud seadusemuudatused, mille kohta intervjuude põhjal oli ka veel pool aastat peale seadusemuudatuste jõustumist raske täpsemat informatsiooni leida. Kaks väikest reisisiteenuse pakkujat arvestasid seega pool aastat

käibemaksu valesti ja pidid hiljem kogu arvestuse ümber tegema ning käibemaksu tagantjärgi juurde maksuma. Seega tähendas infopuudus nendele ettevõtetele reaalselt majanduslikku kahju. Ülalöeldu ei puuduta muidugi kõiki reisibüroosid, suuremad ettevõtted olid teadlikumad ja hakkasid muudatusteks varem valmistuma.

2.2 Käibemaksukohustuslaseks registreerimine

Intervjuueriti nelja 2004. aastal end käibemaksukohustuslaseks registreerinud ettevõtjat. Vastused varieerusid väga oluliselt. Kõige ajakulukamaks kujunes protseduur Ida-Virumaa ettevõtjale. Paberdeklaratsiooni täitmisele lisandus kohaleviimiskulu lähimasse MTA maksukeskusesse, kus selgus, et on vaja veel lisadokumente. Lisaks soovisid maksuametnikud ettevõtet ise vaatamas käia. Kogu ajakulu oli antud juhul 2 tundi ja 15 minutit, mis väljaspool suuremaid linnu tegevust alustavate ettevõtete kajastamiseks uuringus arvesse võeti.

Ülejäänud kolmel ettevõttel laabusid käibemaksukohustuslaseks registreerimise protseduurid sujuvamalt, kuna nad uurisid enne taotluse vormistamist, mis dokumendid tuleb käibe ja tegevuse tõestamiseks kaasa võtta. Keskmiseks ajakulaks kujunes koos kohalkäimisega 1 tund ja 8 minutit.

MTA statistika põhjal registreerib end käibemaksukohustuslaseks keskmiselt 500 ettevõtet kuus (2003.a. ja 2004.a. I poolaasta andmete põhjal). Nende andmete põhjal leiti kogukulu aastas (väikeettevõtte juhi palga alusel), mis on 0,6 miljonit krooni.

2.3 Arved

Rootsi kogemuste põhjal eeldati, et arvete koostamisel tekib seoses käibemaksuga ajakulu üksnes erinevaid käibemaksumäärasid rakendavatel ettevõtetel, kes iga uue kauba/teenuse/kliendi puhul süsteemi uut arvevormi lisades peavad maksumäärale ning seaduse paragrahvi viitele mõtlema.

Intervjuudest ilmnes, et üksnes 16 ettevõtet leidis, et arvete koostamisel tekib seoses käibemaksuga ajakulu ja nende seas oli vaid kolm erinevaid maksumäärasid rakendavat ettevõtet (selle segmendi kümnest).

16st ettevõttest viis olid rahvusvahelise veoteenuse osutajad, kes pidasid kõik arvete koostamist ajakulukaks. Põhjustena toodi välja järgmised asjaolud:

- Antud grupis esineb palju erijuhtumeid ja seetõttu kulub teatud aeg käibemaksumäära üle otsustamisele, mis sõltub kauba sihtkohast ja arve saajast. Sageli on raamatupidamisprogramm seadistatud klientide järgi, kellele koostatakse arveid nii Eesti- kui ühendusesiseste vedude, aga ka eksportvedude kohta. Seega tuleb maksumäär alati üle kontrollida.
- Ekspedeerimisega tegelevates ettevõtetes teevad arveid logistikud-ekspediitorid, millele lisandub raamatupidajapoolne kontrollimine ja vajadusel andmete parandamine.

Ettevõtjate hinnangute põhjal moodustas arvetega seotud keskmine ajakulu veoteenuse pakkujatel keskmiselt 3,4 tundi kuus. Kuna ekspertide arvates polnud see ajakulu alati põhjendatud, hinnati ajakuluks üks tund kuus, mis toob kogu majandusele kaasa

halduskoormuse väärtuses 0,44 miljoni krooni aastas.

Arvete koostamisega tekib kulu ka reisibüroodele, kes samuti lähtuvad erinevatest maksumääradest (erimäär majutusel, reisipakettide müügil, vahendusel, erinevad määrad müügi korral Eesti ja välismaistele turismifirmadele jne). Lisaks muudab arvete koostamise keerulisemaks marginaalipõhine käibemaksuarvestus (KMS § 40). Peale selle eristusid tulemused reisibüroo suuruse alusel:

- Väikeste reisibüroode puhul kulub raamatupidajal uute pakkumiste maksustamise küsimustega tegelemiseks hinnanguliselt kaks tundi kuus.
- Suurte reisibüroode puhul tuleb arvestada nende reisikonsultantidega, kes arveid koostavad ja seetõttu käibemaksu temaatikaga kursis peavad olema. Lisaks konsulteeritakse raamatupidajaga, mis tähendab ajakulu mõlemale. Kokku saadi arvestuslikuks kuluks 330 tundi kuus ettevõtte kohta.

Reisiteenuse pakkujatele kokku kaasneb arvete koostamisega seoses käibemaksu halduskoormus seega 3,4 miljonit krooni aastas.

Ülejäänud ettevõtete hulgas oli veel viis teenuseid pakkuvat ettevõtet, üks tootmisettevõtte ja üks kaubandusettevõtte. Kuna tegevusaladele valimi koostamisel eelistusi ei seatud, ei saa nende tulemuste põhjal arvete koostamise kohta järeldusi teha.

2.4 Käibedeklaratsioon infokohustuste lõikes

2004.a. lõpu seisuga esitas Eestis käibedeklaratsioone 54 402 käibemaksukohustuslast (sh FIE-d ja 460 MTÜ-d). 7214 ettevõtet esitasid nulldeklaratsioone ning nende puhul arvestati üksnes deklaratsiooni esitamise kulu. Keskmiselt oli kuus käibedeklaratsiooni täitjaid 41 646.

Keskmiselt kulub ühes kuus deklaratsiooni täitmisele 51 minutit, mis on leitud iga erineva infokohustuse täitmisele kulutatud aja ja infokohustust täitvate ettevõtete arvu kaudu. 51 minutile lisandub keskmiselt üheksa minutit deklaratsiooni esitamisele (kaalutud keskmine deklaratsiooni elektrooniliselt ja postiga esitamise ajakulust) ja kolm minutit raha ülekandele. Seega kulub käibedeklaratsiooni koostamisele, esitamisele ja maksu tasumisele kokku hinnanguliselt üks tund ja kolm minutit.

Enamiku valimisse kuulunud ettevõtete hinnangul koostab raamatupidamisprogramm deklaratsiooni ilma olulise ajakuluta. Sellele lisaks peavad mõned ettevõtted sõltuvalt raamatupidamisprogrammist tegema lisaarvutusi ning enamik ettevõtteid kulutavad aega aruande nende ridade kontrollimisele, milles nad väga kindlad ei ole.

Käibedeklaratsiooni koostamise ja esitamise ajakulu on infokohustuste lõikes esitatud tabelis 4.

Tabel 4. Käibedeklaratsiooniga koostamise ja esitamise seotud aja- ja rahakulu

Infokohustus	Ajakulu ettevõtte kohta (min)	Infokohustust täitvate ettevõtete arv (kuus)	Rahaline maksumus kokku (mln kr/aastas)
Maksustatavad toimingud ja tehingud (erinevad määrad)	51.5	9580	9.50
Maksustatavad toimingud ja tehingud (ainult 18%)	13.3	27397	7.04
Proportsioon	105.0	2401	4.86
0% määra puhul: ühendusesisene käive	4.4	2965	0.25
0% määra puhul: kauba eksport	7.8	942	0.14
Reisiteenus (erikord)	1080.0	22	0.39
Sisendkäibemaks	22.3	40991	17.59
Tollis impordilt tasutud käibemaks	5.0	2015	0.19
Põhivara soetamiselt tasutud käibemaks	2.8	3984	0.22
Kauba ühendusesisene soetamine	6.4	4485	0.55
Kauba soetamine ja teenuse saamine, mida maksustatakse käibemaksuga	5.0	1375	0.13
Maksuvaba käive	5.2	2401	0.24
Teises liikmesriigis paigaldatava või kokkupandava kauba maksustatav väärtus	16.7	16	0.01
Maksudeklaratsiooni esitamine (elektrooniliselt)	7.0	30818	4.15
Dokumendi allkirjastamine, ametinimetus, postitamine	15.0	10828	3.13
0-deklaratsiooni esitamine	7.0	7214	0.94
Ülekanne	3.2	21411	1.33
Taotlus enammakstud käibemaksu tagastamiseks või arvestamiseks teiste maksude katteks	7.7	2641	0.39

Kõige ajakulukamaks osutus järgmiste infokohustuste täitmine:

1. **Reisiteenuse pakkujate** erikorra rakendamine – 18 tundi. Reisiteenuse pakkujad rakendavad osale käibest erikorda (KMS §40), mille kohaselt reisiteenuse käibemaksuga maksustatav väärtus on soetatud kaupade ja teenuste ning reisiteenuse müügi eest saadava kogusumma vahega. See tähendab, et reisibürood peavad iga arve puhul eraldi marginaali arvestama, mis on aluseks käibemaksu leidmisele. Kirjaliku taotluse alusel võib küll käibemaksu arvestada eelmise aasta keskmise marginaali põhjal, kuid uuringus osalenud ettevõtted seda võimalust ei kasutanud. Lisaks tuleb erikorra järgi maksustatav käive ja selle loomiseks soetatud sisendid muust käibest lahus hoida.

Suured ja väikesed reisibürood reageerisid pärast 1. maid 2004 rakendunud korrale (enne reisiteenuseid ei maksustatud) erinevalt:

- Suured ettevõtted on investeerinud märkimisväärseid summasid (miljoneid kroone) infotehnoloogilistesse lahendustesse, mis võimaldavad vajalikud arvestused automaatselt teha, mistõttu neile käibedeklaratsiooni koostamine enam erilist ajakulu ei põhjusta. Samas kulutavad reisikonsultandid arvete koostamisel käibemaksuga seotud küsimuste lahendamisele eraldi aega. Seetõttu arvestati suurte reisiteenuse pakkujate puhul sisse üksnes arvete koostamisega seotud ajakulu.
- Väikestes ettevõtetes tegelevad käibemaksu arvestamisega, sh erikorra rakendamisega raamatupidajad ise ning koos eeltööga kulub deklaratsiooni koostamisele 2,5 päeva kuus.

Reisiteenuse pakkujaid puudutab ka spetsiifiline probleem, mis tuleneb EL direktiivi põhjal kehtestatud erikorra rakendamisest. Kuna erikord on keerukas ning mitmed EL liikmesriigid ei ole direktiivist tulenevaid nõudeid täies ulatuses siseriiklikult üle võtnud, siis oleksid ka Eesti reisiteenuse pakkujate tegevused ettevõtte vastavatest lihtsustustest huvitatud. Näiteks Rootsis on kehtestatud ühtne 13%-line marginaal, mis tähendab, et müüki maksustatakse 2,6%-ga. See on Rootsi riigipoolne EL direktiivi lihtsustus erikorda rakendavatele reisibüroodele. Kuna Eestis kehtib erikord, mis järgib täpselt EL direktiivi nõudeid, siis ei saa aga taolisi lihtsustusi teha.

2. **Nii maksuvaba kui maksustatava käibega** ettevõtetel kulub **proportsiooni** arvestamisele keskmiselt 105 minutit. Antud ettevõtte peavad oma raamatupidamise maksustatava ja maksuvaba käibe lahus hoidma ning sisendkäibemaksu arvestamisel hindama, kas sisendit kasutatakse maksustatava või maksuvaba käibe loomises. Maksustatava ja maksuvaba käibe suhtest arvestatakse proportsioon, mida rakendatakse ka sisendkäibemaksu arvestamisel. Osad ettevõtte arvestavad proportsiooni kord aastas aasta lõpus ja teevad seejärel vastavad korrektuurid. Teised – eelkõige kinnisvaraga tegelevad ettevõtte - arvestavad proportsiooni suurte maksuvabade tehingute (nt renoveeritud maja müügi) toimumisega seoses.
3. **Erinevate käibemaksumääradega** ettevõtetel kulub maksustatavate tehingute ja toimingute deklareerimisele (deklaratsiooni read 1-3) 51,5 minutit kuus. Tegelikult arvestab vastavad andmed küll raamatupidamisprogramm, aga nende ettevõtte raamatupidajad kulutavad kontrollimisele rohkem aega, võrreldes ühte maksumäära rakendavate ettevõtte samale aruande reale kulutatud 13,3 minutiga.

Samas tuleb arvestada, et deklaratsiooni read 1-3 sisaldavad ka käibemaksu arvestamist **auto erisoodustuselt ja ettemaksetelt**. Paljudel ettevõtetel ei tule need arvud automaatselt raamatupidamisprogrammist. Näiteks auto erisoodustuse kulu ei ole ettevõttele endale raamatupidamislikus mõttes käive ning see liidetakse juurde hiljem käibedeklaratsiooni täites.

Sarnaselt kulutasid mõned ettevõtte mitu tundi käibemaksu arvestamisele ettemaksetelt. Kuigi enne makse reaalselt toimumist ei tohiks summat tekkinud käibesse arvestada, teevad osad raamatupidajad arve ikkagi ära, arvestavad summa käibesse ning käibedeklaratsiooni koostades võtavad need summad ükshaaval välja. Teised ettevõtte väljastavad aga enne makse toimumist ettemaksu teatiseid ja võtavad summa arvele alles pärast raha laekumist.

4. Neljandaks suuremaks ajakulu allikaks oli **sisendkäibemaksu** rida, millele kulus 22,3 minutit. Sisendkäibemaksu summa arvutatakse küll automaatselt raamatupidamisprogrammi poolt välja, kuid seda kontrollitakse üldjuhul põhjalikult üle.
5. Ettevõtted, kes müüvad teise liikmesriiki kaupa, mis seal kokku pannakse ja mille väärtusest **paigaldamine moodustab vähemalt 5%**, peavad käibemaksu maksuma vastavas liikmesriigis ja vastava riigi seadusandluse kohaselt. Sellise erisuse tõttu kulub neil käibedeklaratsiooni koostamisele kauem aega - lisandub 16,7 minutit, kuna nad peavad ka Eestis käibedeklaratsioonil näitama, kui suurt osa käibest kirjeldatud erisäte puudutab. Küsitletud ettevõtete hinnangul põhjustab täiendavaid kulusid veel vajadus end teiste riikide seadusandlusega kurssi viia. Keerukaks teeb selle asjaolu, et informatsioon on tavaliselt kättesaadav üksnes kohalikus keeles.

Lisaks toodi välja **pöördkäibemaksu** rakendamine¹⁶, mis enamikule ettevõtetest enam suurt ajakulu ei põhjusta – raamatupidajad on endale pöördkäibemaksu arvestamise süsteemi välja töötanud, kuid paljud ei mõistnud selle arvestuse vajadust. Oli ka neid, kes otsisid vastavad arved deklaratsiooni koostamise ajal välja ja leidsid neilt summa, mille pealt pöördkäibemaksu arvestada.

2.5 Käibedeklaratsioon infokohustuste täitmise tegevuste lõikes

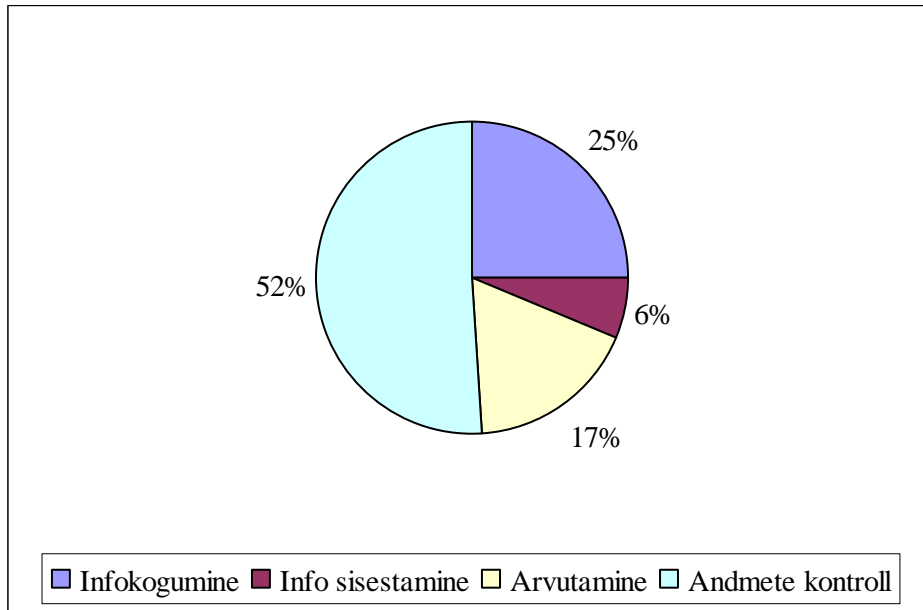
Käibedeklaratsiooni täitmise ajakulu hinnati ka alategevuste lõikes, milleks on informatsiooni kogumine, informatsiooni sisestamine, arvutamine ja andmete kontroll (joonis 3). Veidi üle poole käibedeklaratsiooni täitmise kuludest moodustavad andmete kontrollikulud. Ülejäänud tegevustele kulub vähem aega seoses raamatupidamisprogrammide laialdase rakendamisega. Kontrollikulu suurendab veel sellise käibe lisandumine deklaratsiooni summadele, mida muidu raamatupidamine ei kajasta – nt auto erisoodustus ja pöördkäibemaks. Valmis deklaratsiooni ja raamatupidamise andmete võrdlemisel põhineva kontrolli teostamiseks tuleb vastavad summad enne maha arvestada.

Teiseks suuremaks ajakulu allikaks on käibedeklaratsiooni koostamiseks vajaliku informatsiooni kogumine, mis moodustab 25% kogu ajakulust. See kulu puudutab enam neid ettevõtteid, kelle raamatupidamisprogramm automaatselt deklaratsiooni valmis ei tee. Nad peavad pearaamatust vajalikud numbrid ükshaaval leidma ja deklaratsioonile kandma, mistõttu suurenevad ka informatsiooni sisestamiskulud.

Arvutamine on kulukam eelkõige maksuvaba käibega ettevõtetele ja neile, kes on ettemaksudeks väljastatud arved raamatupidamises enne laekumist arvele võtnud ja peavad need summad nüüd käibest maha arvama. Teiseks ei kasuta kõik ettevõtted raamatupidamisprogramme, nt ühe keskmise suurusega ettevõtte raamatupidaja tegi kogu arvestuse MS Excelis. Lisaks moodustab arvutamise kulust omakorda märkimisväärse osa vigade otsimisele kulutatud aeg (nt erikorda rakendavate reisibüroode puhul).

¹⁶ Pöördmaksustamiseks nimetatakse olukorda, mil käibe tekib küll kauba või teenuse müüjal, kuid maksu arvestamise kohustus lasub kauba või teenuse saajal. Kui soetatud kaupa või saadud teenust kasutatakse oma maksustatava käibe jaoks, siis reaalselt käibemaksu tasumise kohustust ei teki. Maksukohustuslasel on vaid deklareerimise kohustus (KMS § 11).

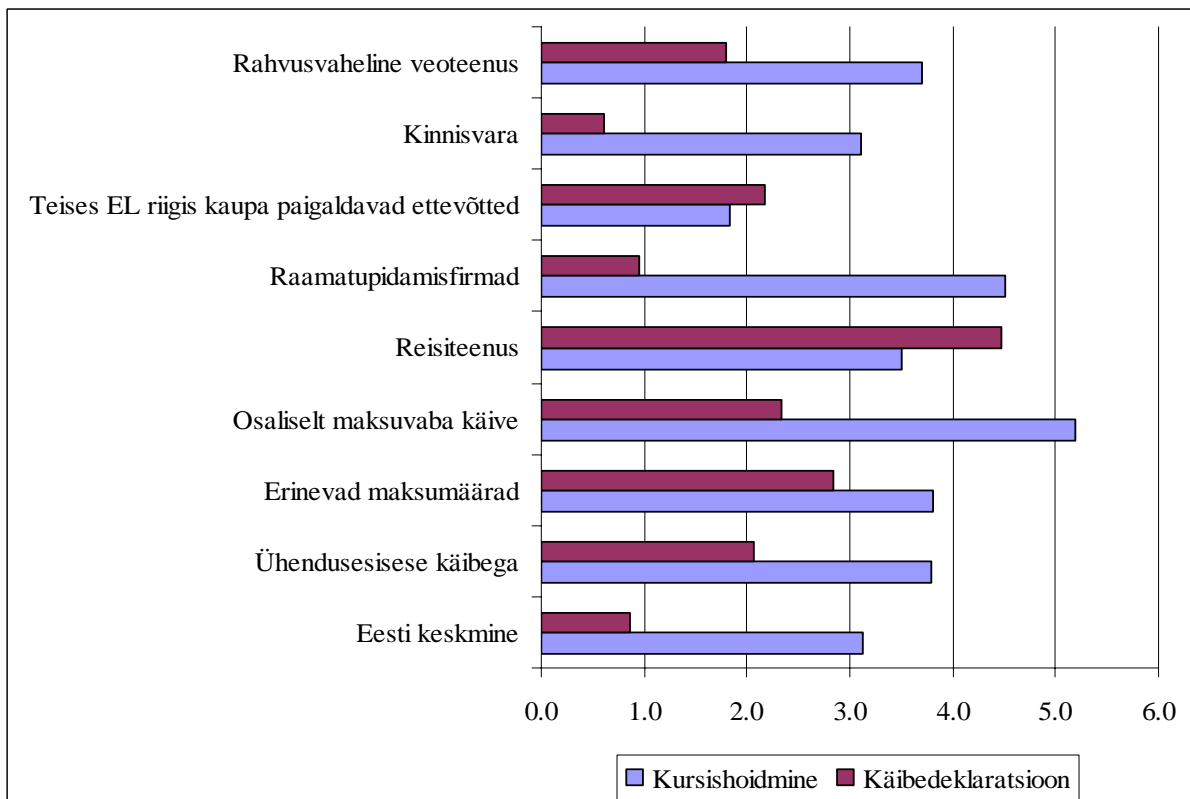
Joonis 3. Käibedeklaratsiooni koostamisega seotud ajakulu tegevuste lõikes (%)

2.6 Käibedeklaratsioon segmentide lõikes

Joonisel 4 antakse ülevaade käibedeklaratsiooni nõuetega kursishoidmise ja täitmisega kaasneva ajakulu varieerumisest segmentide lõikes. Tulemused on kooskõlas eelmistes peatükkides esitatud tulemustega. Kõige suurem on ajakulu reisiteenuse pakkujatel, erinevaid maksumäärasid rakendavatel ja maksuvaba käibega ettevõtetel ning firmadel, kes paigaldavad või panevad oma kauba kokku teises liikmesriigis.

Joonis 4. Käibedeklaratsiooni täitmisega seotud ajakulu segmentide lõikes (tundi kuus)

Ka **rahvusvahelise veoteenuse osutajad** kulutavad käibedeklaratsiooni koostamisele keskmisest rohkem aega. Siiski võib intervjuude põhjal öelda, et kui pärast seaduse muutumist põhjustas uute maksuarvestuspõhimõtete kursiviimine märkimisväärset ajakulu, siis nüüdseks on see ajakulu pidevalt vähenenud. Pigem tekib teiste ettevõtete võrreldes veoteenuste osutajatel lisakulu arvete koostamisel (alaptk 2.3). Lisaks on ekspedeerimisteenuseid pakkuvate ettevõtete hulgas levinud käibedeklaratsiooni tagantjärgi parandamine. See on tingitud segmendile iseloomulikest pikkadest maksetähtaegadest (30 päeva) ja informatsiooni liikumise aeglusest selles valdkonnas, mistõttu osutub 20-päevane käibedeklaratsiooni esitamise tähtaeg sageli liiga lühikeseks. Kuigi seaduse kohaselt võib hiljem laekunud andmed esitada ka järgmise deklaratsiooniga, on ettevõtjad huvitatud sisendkäibemaksu kiiremast tagasisaamisest, sest nende jaoks on tegemist suurte summadega. Vastajate kogemuste põhjal tehakse deklaratsiooni muudatusi keskmiselt kuue kuu kohta aastas. Kuna tegemist pole otseselt seadusest tulenevate kohustuste täitmisega, ei ole seda kulu halduskoormuse hindamisel sisse arvestatud.

Jooniselt 3 on näha, et **raamatupidamisfirmade** raamatupidajad koostavad käibedeklaratsiooni ülejäänud segmentidest kiiremini. Eelnevalt selgus, et kursishoidmisele kulutavad nad aga rohkem aega (alaptk 2.1), mis ilmselt tagabki töö efektiivsema soorituse.

Eraldi segmendina on vaadeldud ka **kinnisvaraga tegelevaid ettevõtteid**. Kinnisasja üürile, rendile või kasutusvaldusse andmine ning hooldusteenuse osutamine eluruumi omanikule, samuti varem müüdud kinnisasja müük on maksuvaba (KMS § 16 lg 3 p 1-2). Samas võib neid tehinguid vabatahtlikult maksustada. Nii võib ettevõtte iga objekti puhul kasutada erinevat korda, teavitades sellest eelnevalt MTAd. Maksuvaba käive tuleb aga raamatupidamises ülejäänud käibest lahus hoida ja sarnaselt teistele osaliselt maksuvaba käibega ettevõtetele tuleb proportsiooni arvestada (vt alaptk 2.5). Viiest intervjuueritud ettevõttest kolm pidasid proportsiooni arvestamist liialt tülikaks ja maksustasid kogu käivet 18%-ga (kaubanduskeskused ja bürooruumide väljarentijad, kelle kliendid on käibemaksukohustuslased). Samas kasutasid maksuvabastust ettevõtted, kes müüvad ja üürivad ruume välja eraisikutele. Kinnisvaraettevõtetele ongi iseloomulik suurem ajakulu sobiva maksuarvestamise süsteemi valimisel, aga hiljem ei too käibedeklaratsiooni koostamine kaasa enam erilist ajakulu. Seda kinnitab joonis 4. Tehinguid on sellistel ettevõtetel vähe, lisaks pole neil tavaliselt ühendusesisest käivet ja nad ei tegele ekspordiga.

Teatud määral seavad segmentide lõikes esitatud tulemused kahtluse alla **erinevused raamatupidamisprogrammides**:

- Mõni raamatupidamisprogramm koostab käibedeklaratsiooni automaatselt, teise puhul tuleb teha lisaarvutusi ja see mõjutab ajakulu mõnel juhul enamgi, kui segmenti spetsiifiliste infokohustuste täitmine keskmiselt. Väiksemate võimalustega raamatupidamisprogramme kasutavad ettevõtted ei pruugi olla ebaefektiivsed, kuna ei saa eeldada, et raamatupidamisprogrammi valiku aluseks on üksnes käibedeklaratsiooni lihtne koostamine.
- Sellele vaatamata saab raamatupidamisprogrammi paljudel juhtudel ise sobivalt seadistada. Näiteks ütles üks äsja ettevõtet vahetanud ja seal programmi käepäraseks häälestav raamatupidaja, et „kõik sõltub ju sellest, kaugele ettevõtte on oma seadistustega jõudnud.“ Heaks näiteks on ka pöördkäibemaksu arvestamine. Raamatupidajad on välja mõelnud mitmeid skeeme, kuidas see lisaarvutus kiiresti ilma erilise ajakuluta teostada.

Seega on paljudes ettevõtetes hästitoimivad rutiinid välja töötatud, mis iseenesest on samuti ajakulukas, aga sellist ühekordset ajakulu käesolevas uuringus ei hinnatud.

Jaotust segmentide lõikes mõjutavad veel ettevõtted, kes lisaks põhitegevusele tegutsevad ka teisel tegevusalal, mille käibe deklareerimisega kaasneb lisakulu. Näiteks müüsid mitu tootmisettevõtet kohalikele elanikele elektrit, mida maksustatakse 5%-ga ja see nõudis neilt eraldi arvestust. Teised aga rentisid põhitegevuse kõrvalt maksuvabalt vabu ruume välja (proportsiooni siiski ei arvestanud).

2.7 Kauba ühendusesisese käibe aruanne

Kauba ühendusesisese käibe aruannet ei peeta üldiselt väga keerukaks, eriti kui seda on varem juba tehtud. Kuna aruannet täidetakse kvartaalselt (mõned ettevõtted ka harvem), kulub iga kord teatud aeg siiski nõuete meeldetuletamisele. Keskmise ajakulu kokku oli 44 minutit kvartalis, mis ei ole oluliselt väiksem käibedeklaratsiooni kokkupanemisele kuluvast ajast. Paljude ettevõtete jaoks on endiselt tegemist harjumatu kohustusega, mida muudab keerulisemaks ka asjaolu, et raamatupidamisprogrammid seda aruannet automaatselt ei koosta.

Kauba ühendusesisese käibe aruandel esitatakse iga kliendi kohta käibemaksudokumentatsioonina registreerimise number, kaupade maksustatav väärtus ja kolmnurktingute väärtus viimaste toimumise korral. Suurimaks kuluallikaks osutus kaupade maksustatava väärtuse leidmine. Käibemaksudokumentatsioonina registreerimise numbrid on tavaliselt kauba ühendusesisese käibe aruande koostamise ajaks juba kontrollitud. Kolmnurktinguid¹⁷ teostavad vaid üksikud ettevõtted, kes on end kehtestatud nõuetega kurssi viinud, nii et deklaratsiooni selle osa täitmine läheb kiiresti.

Rahakulu kõigi kauba ühendusesisese käibe aruande täitjate kohta kokku on 0,5 miljonit krooni aastas.

2.8 Koondandmete analüüs

Ajakulu analüüsimine annab informatsiooni eelkõige ettevõtte tasandil – missuguste kohustuste täitmisele kulub ettevõttel kõige rohkem aega. Kogu majanduse seisukohalt tekitavad suurimat kulu aga kohustused, mis puudutavad paljusid ettevõtteid. Näiteks kauba ühendusesisese käibe aruanne, mis võtab ettevõttelt suhteliselt kaua aega, kuid puudutab väheseid, põhjustab kogu ettevõtlusele kulu üksnes poole miljoni ulatuses (tabel 3).

Kogu ettevõtlussektori seisukohalt on suurimateks kuluallikateks seoses käibemaksu administreerimisega:

- Seadusega kursishoidmise kulu (koos koolitusega) – 187 miljonit krooni;
- Sisendkäibemaksu leidmine – 17,6 miljonit krooni;
- Maksustatava käibe deklareerimine erinevate maksumääradega ettevõtete puhul – 9,5 miljonit krooni;

¹⁷ Kolmnurktingu puhul müüakse kaup ära kahe järjestikuse müügitinguga ja kõik kolm osapoolt asuvad erinevates liikmesriikides (definiitsioon KMS §2 lg 8).

- Maksustatava käibe deklareerimine ainult 18% maksumääraga ettevõtete puhul – 7,04 miljonit krooni;
- Proportsiooni arvestamine ettevõtete puhul, kellel on muuhulgas ka maksuvaba käivet – 4,9 miljonit krooni;
- Deklaratsiooni elektrooniline esitamine – 4,2 miljonit krooni.

Kuigi käibemaksu administreerimise kulud otseselt ettevõtte suurusest ei sõltu, põhjustab see väiksemale ettevõttele proportsionaalselt suuremat kulu kui suurele ettevõttele (tabel 5). Mikroettevõtete käibest moodustab see 0,25%, samas suurte ettevõtete käibest on sellel kulul kaduvväike osa. Seetõttu on oluline vältida ebavajalikku bürokraatiat eriti väiksematele ettevõtetele, mida mitmed teised riigid ka teinud on.

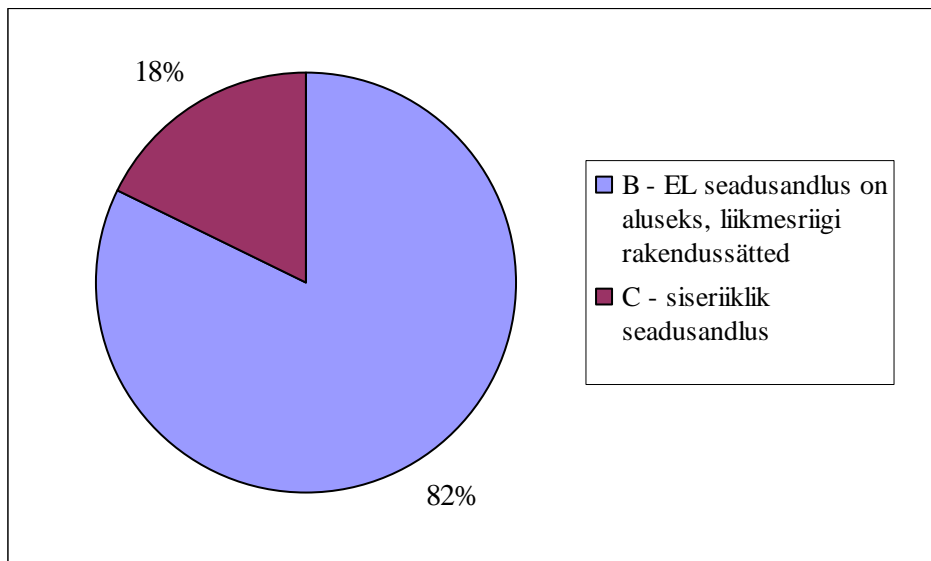
Tabel 5. Käibemaksuga seotud halduskoormus osakaaluna ettevõtte käibest

	Käive (tuh kroone)	Äriühingute arv	Käibemaksuga seotud administratiivsed kulud (tuh krooni/aastas)	Käibemaksuga seotud administratiivsed kulud osakaaluna käibest (%)
Mikroettevõtted (0-9 töötajat)	78 586 151	37 811	196443.82	0.250
Väikeettevõtted (10-49 töötajat)	102 230 746	6 262	32533.69	0.032
Keskised ettevõtted (50-249 töötajat)	107 706 165	1 188	6172.15	0.006
Suured ettevõtted (250 ja rohkem töötajat)	71 614 053	157	815.68	0.001

Näiteks kui pooled ettevõtted esitaksid käibedeklaratsiooni kvartaalselt, väheneks kogu kulu 243 miljonilt 226-le kroonile ehk 6,6%. Otseselt käibedeklaratsiooni täitmisega seotud kulu väheneks aga 34%, so 41 miljonilt 27 miljonini. Üldtulemust mõjutavad kõige enam muutused suurima kulukomponendi, so seadusega kursishoidmise kulude osas, mis moodustavad kogu halduskoormusest praegu 76%.

Kuna suur osa infokohustustest tuleneb otseselt EL õigusloomest, sõltuvad halduskoormuse vähendamise võimalused EL õiguse iseloomust. Nõude päritolu lõikes tuleneb valdav osa administratiivsetest kohustustest (82%) EL tasandilt (joonis 5).

Joonis 5. Halduskoormuse jaotumine nõude päritolu lõikes (%)

Samas tuleb märkida, et erinevad riigid on administratiivsete infokohustuste päritolu tõlgendanud üsna erinevalt ja seetõttu sisuliselt samu infokohustusi erinevalt klassifitseerinud.

Eesti käibemaksu administreerimisnõuete liigitamisel on lähtutud sellest, kas KMS-ga sätestatud infokohustus:

- on koos rakendussätetega otseselt EL seadusandlusest siseriiklikkusse õigusesse kohaldatav ja seda siseriikliku õigusaktiga muuta ei saa (antud uuringu puhul puuduvad) (A);
- tuleneb EL seadusandlusest, kuid kohaldamine otsustatakse siseriikliku õigusaktiga (käesolevas uuringus enamik infokohustusi) (B);
- tuleneb Eesti siseriiklikust seadusandlusest (C).

3. Rahvusvaheline võrdlus

Standardiseeritud kulumudelit rakendatakse laiaulatuslikult Hollandis, Rootsis, Taanis ning Norras. Muuhulgas on nimetatud riigid läbi viinud ka KMS-st tuleneva halduskoormuse hindamise¹⁸. Lisaks on püütud uuringu tulemusi infokohustuste lõikes omavahel võrrelda, kuid see on osutunud suhteliselt keeruliseks järgmistel põhjustel:

1. Erinevused seadusandluses ja sellest tulenevates infokohustustes :
 - Erinev arv käibemaksumäärasid – Taanis 1, Hollandis 2, Norras 3, Rootsis 3 (kõik ilma 0%-määrata).
 - Erinev käibe piirmäär, millest alates on käibemaksukohustuslaseks registreerimine kohustuslik – Taanis 103 200 Eesti krooni; Hollandis on registreerimine kohustuslik, kuid käibemaksu ei maksta kui maksustatav summa ei ületa 21 000 Eesti krooni, Norras on piirmäär 95 000 Eesti krooni ja Rootsis otsest piirmäära sätestatud ei ole.
 - Erinev käibedeklaratsiooni esitamise intervall – Hollandis, Taanis, Rootsis ja Norras võivad väiksemad ettevõtted käibedeklaratsioone esitada harvem kui 12 korda aastas. Nii esitab nt Taanis 44% ettevõtetest käibedeklaratsioone kord poolaastas, 46% kord kvartalis ja 10% iga kuu. Norras esitab 33% ettevõtetest deklaratsioone kord aastas, 67% kuus korda aastas ja 0,3% iga kuu, Rootsis 56% kord aastas ja 44% igakuiselt.
 - Erinevused uuringute detailsuses, mis sõltuvad osaliselt käibedeklaratsiooni ülesehitusest (suhteliselt lihtne vorm Taanis vs väga detailne vorm Rootsis). Lihtsa vormi puhul puuduvad maksuametil andmed selle kohta, kui palju ettevõtteid erinevaid spetsiifilisi infokohustusi täidavad. Sel juhul ei ole ka võimalik administratiivseid kulukomponente väga detailselt hinnata.
 - Erinevused riikide kuuluvuses EL-i – Taani, Rootsi ja Holland on EL liikmed, Norra aga mitte ning seetõttu ei pea Norra ettevõtjad täitma näiteks kauba ühendusesisese käibe aruannet, kuigi selle asemel tuleb täita tollideklaratsioon.
2. Erinevused meetodika rakendamisel. Iga ülalnimetatud riik on standardiseeritud kulumudeli rakendamise kohta välja töötanud oma juhendi. See on mõjutanud käibemaksu uuringu elluviimist järgnevalt:
 - Riigiti on erisusi õigusaktidest tulenevate infokohustuste ja kuluobjektide uuringusse kaasamise valiku osas. Erinevused praktikas on ilmnenu näiteks impordiga seotud tolliprotseduuride¹⁹ ja seadusandlusega kursishoidmise kulude puhul. Rootsi, Taani, Norra ja Holland pidasid viimast kaudseks seadusest tulenevaks kuluks ning jätsid nimetatud kulud uuringust välja. Samas tuleb arvestada, et nendes riikides on KMS kauem kehtinud ja vähem muutunud. Samuti ei arvestanud rootslased sisse käibemaksukohustuslasena registreerimise kulusid, Taani, Norra ja Holland aga küll. Rootsis, Taanis ja Hollandis saab seda teha digitaalselt, Norras sarnaselt Eestile aga mitte. Lisaks arvestasid taanlased, norrakad ja hollandlased kuluna sisse ka maksuameti revisjonid, rootslased aga mitte.

¹⁸ Vroonhof, P. (2005). *International Comparison. Measurements of administrative burdens related to VAT in the Netherlands, Denmark, Norway and Sweden. Contribution of EIM & Ramböll*. EIM.

¹⁹ NUTEK (2004). *Mätning av företagens administrativa börda. Underlagsrapport: Metodutveckling och pilotmätning av mervärdesskattelagen med StandardKostnadsModellen*.
[\[http://fm2.nutek.se/forlag/pdf/info_036-2004.pdf\]](http://fm2.nutek.se/forlag/pdf/info_036-2004.pdf). 1.06.2005

- Arvetega seotud halduskoormuse leidmisel ilmnevad erinevused kuluhinnangute kogumise meetodikas ja lõpptulemuste üldistamise alustes. Rootslased tegid järeldused sarnaselt käesolevale uuringule läbiviidud intervjuude põhjal. Hollandis viidi aga rohkem kui 600 ettevõtte seas läbi eraldi küsitlus.
- Erinev lähenemine puudulike lähteandmete korral - sarnaselt Eesti uuringule puudusid ka Taanis andmed mõnede segmentide suuruse kohta (nt nii maksustatud kui maksuvaba käibega kinnisvaraettevõtted). Eesti uuringus kinnisvaraettevõtete segmenti andmeid ei üldistatud, taanlased aga lasid segmenti suurust hinnata valdkonna ekspertidel ja arvestasid need kulud sisse.
- Norra ja Rootsi tegid kulude osas vahet sellel, kas infokohustusi täitis ettevõtte raamatupidaja või osteti teenus raamatupidamisbüroolt sisse. Taani uuringus seda vahet ei teinud.
- Hollandi arvestused lähtuvad majandusüksuste mitte ettevõtete arvu baasilt. Majandusüksusi on natuke rohkem kui ettevõtteid.
- Intervjueeritavate arv oli kõigis riikides enam-vähem sama suur, kuigi segmentide arv varieerus. Hollandis intervjueeriti 30 ettevõtet, 10 ametnikku ning maksukonsultanti ning 5 eksperti. Rootsis intervjueeriti 34 raamatupidajat (8 segmenti), Norras 53 raamatupidajat (6 segmenti).

Tabelis 6 on esitatud peamised võrdlustulemused, mida aga seoses mainitud erisustega ei saa üksühele võrrelda.

Tabel 6. Käibemaksuseadusega seotud halduskoormuse rahvusvaheline võrdlus²⁰

	Taani	Rootsi	Holland	Norra	Eesti I	Eesti II ²¹
Käibemaksuga seonduvad administratiivsed kulud ettevõtetele (mln EUR aastas)	50.9	289	797	111	3.6	15.5
Käibemaksuga seonduvad administratiivsed kulud, % GDPst	0.03	0.13	0.21	0.07	0.06	0.25
Käibemaksuga seonduvad administratiivsed kulud ühe ettevõtte kohta (EUR aastas)	180	344	807	430	76.5	332.0
Käibemaksuga seonduvad administratiivsed kulud ühe ettevõtte kohta (tundi aastas) ²²	5.04	22.68	Andmed puuduvad	6.9	12.3	53.9
Kvartaalse aruandega seonduvad administratiivsed kulud ühe ettevõtte kohta (tundi kvartalis)	0.68	1	0.75	Riik ei kuulu EL-i	0.7	0.7

²⁰ Vroonhof, P. (2005). *International Comparison. Measurements of administrative burdens related to VAT in the Netherlands, Denmark, Norway and Sweden. Contribution of EIM & Ramböll*. EIM.

²¹ Eesti I on kulud ilma seadusandlusega kursihoidmise kuludeta, Eesti II koos nimetatud kuludega.

²² Ajakulu ettevõtte kohta on teiste riikide puhul leitud hüpoteetilise 1 miljoni EURi suuruse käibega ettevõtte kohta, kellel on nii ühendusesisest käivet kui ekspordi-importi. Eesti puhul on aluseks võetud keskmine ettevõtte.

Hollandi märkimisväärselt suurem kulude maht tuleneb erisustest andmete kogumise meetodikas ja tolliseadustiku rakendamisega seotud kulude sissearvamisest.

Ilmneb, et Eestis võib KMS-st tulenevate kohustuste täitmist suhteliselt aeganõudvaks pidada. Probleem ei olegi niivõrd üksikutes protseduurides, vaid faktis, et Eestis tuleb käibedeklaratsiooni võrreldes teiste riikidega sagedamini esitada.

Mõningate konkreetsete infokohustuste (mida ülaltoodud tabel ei kajasta) täitmise osas võib aga Eesti positiivseid tulemusi teistest riikidest esile tõsta. Näiteks deklaratsiooni esitamine on Eestis väga kiire – sellele kulutatakse keskmiselt üheksa minutit, samal ajal kui näiteks Rootsis esitatakse enamus deklaratsioone posti teel ja selleks kulub 15 minutit. Kogu logistika kokku (deklaratsiooni esitamine, maksmine, allkirjade võtmine jne) võtab Taanis 11 minutit, Norras 15 minutit ja Rootsis 30 minutit – Eestis on see kulu 12,4 minutit. Rootsi niivõrd suur ajakulu tuleneb eeskätt asjaolust, et kauba ühendusesisese käibe aruande puhul puudub elektroonilise edastamise võimalus (tabel 6).

Koormus ühiskonnale (osakaal GDPst) on Eestis Taaniga võrreldes suurem. Taani käibemaksu administreerimise väike koormus ühiskonnale tuleneb eeskätt ühest käibemaksumäärast ja hästi toimivatest elektroonilistest lahendustest. Samas on Eesti koormus ühiskonnale väiksem Rootsis ja Hollandist. Viimaste puhul tuleb arvestada juba eespool mainitud märkusi.

Riikidevaheline põhjalikum võrdlus ja nende pinnalt järelduste tegemine eeldaks konsultatsiooni kõigi riikide spetsialistidega, uuringu läbiviimise detailide täpsustamist jne. Usaldusväärsem võrdlusbaas tekib Eestil riikidega, kes alustasid oma mõõtmiste läbiviimist käesoleva aasta kevadel (Belgia, Poola, Ungari) ja kes teevad koostööd tulemuste võrreldavuse nimel juba uuringu planeerimise faasist alates.

Kokkuvõte

Uuringu tulemusena selgus, et Eesti ettevõtetel kulub aastas käibemaksu administreerimisele koos seadusega kursishoidmise kuludega keskmiselt 5195 krooni, millest käibemaksuseadusest otseselt tulenevate kohustuste täitmiseks kulub 1198 krooni. Kokku tekib koos seadusega kursishoidmise kuluga majandusele kulu 243 miljonit krooni, mis moodustab SKPst 0,25%. Kursishoidmise kulu ja koolitust mitte arvestades on käibemaksuseadusest tulenevate nõuete täitmisega kaasnev halduskoormus ligikaudu 56 miljonit krooni aastas ehk 0,06% SKPst.

Sealjuures tuleb arvestada, et paljudel vaid Eesti-siseseid ja ühe käibemaksumääraga tehinguid sooritavatel ettevõtetel kulub aega ja ka raha ülalnimetatust vähem, kuid keskmist tulemust tõstavad ettevõtted, kes rakendavad seaduse erisätteid. Uuringu tulemuste põhjal kulutavad käibemaksu administreerimisele kõige enam aega:

- reisibürood;
- ettevõtted, kes rakendavad erinevaid käibemaksumäärasid;
- ettevõtted, kellel on maksuvaba käivet;
- ettevõtted, kes müüvad teise liikmesriiki kaupa, mis seal kokku pannakse ja mille väärtusest paigaldamine moodustab vähemalt 5%;
- rahvusvahelise veoteenuse osutajad.

Kõige kiiremad käibemaksu arvestajad ja deklareerijad on raamatupidamisbüroode raamatupidajad.

Norra ja Taaniga võrreldes on Eestis ajakulu suhteliselt suur, mille tingib osaliselt fakt, et Eestis tuleb käibedeklaratsiooni võrreldes teiste riikidega sagedamini esitada. Rootsi ettevõtted kulutavad käibemaksuga seotud administratiivsetele toimingutele aga veelgi rohkem aega.

Riigi seisukohalt kaasneb suurim rahakulu järgnevate infokohustuste täitmisega:

- Seadusega kursishoidmise kulu – 187 miljonit krooni;
- Sisendkäibemaksu leidmine – 17,6 miljonit krooni;
- Maksustatava käibe deklareerimine erinevaid maksumäärasid rakendavate ettevõtete puhul – 9,5 miljonit krooni;
- Maksustatava käibe deklareerimine ainult 18% maksumäära rakendavate ettevõtete puhul – 7,04 miljonit krooni;
- Proportsiooni arvestamine ettevõtete puhul, kellel on muuhulgas ka maksuvaba käivet – 4,9 miljonit krooni;
- Deklaratsiooni elektrooniline esitamine – 4,15 miljonit krooni.

Ülekaalukalt suurim on infokogumise ja seaduse tõlgendamise kulu. Kuigi 1.05.2004 jõustunud põhjalikumast seadusemuudatusest oli intervjuude läbiviimise ajaks möödunud kaheksa kuud, ei olnud paljud ettevõtted kindlad, kas nad arvestavad käibemaksu õigesti. Võrdlusbaasiks olevates riikides seadusega seaduse tõlgendamisega kaasnev kulu nii oluline polnud, kuna neis riikides pole viimastel aastatel laiaulatuslikku käibemaksuseaduse muudatusi toimunud.

Kuigi käibemaksuga kaasnev halduskoormus otseselt ettevõtte suurusest ei sõltu, põhjustab

see väiksemale ettevõttele proportsionaalselt suuremat kulu kui suurele ettevõttele. Sellest tulenevalt on üleliigse bürokraatia vähendamine eriti oluline just väikeettevõtete seisukohalt. Nimetatud põhjusel on mitmetes riikides tavapärase, et käibemaksu administreerimisega seotud infokohustused sõltuvad ettevõtte suuruselt.

Ülaltoodud järelduste põhjal on seadusloojatel võimalik edasi analüüsida, kas suurimate kuluallikate puhul on tegemist täies ulatuses vajaliku ja möödapääsmatu kuluga või saaks kulusid vähendada.

Kuna tegemist on esimese standardiseeritud kulumudeli rakendamise kogemusega Eestis, on uuring oluline ka meetodi testimise seisukohalt. Mudeli rakendatavuse kohta ei saa ühe uuringu põhjal küll põhjapanevaid järeldusi teha, kuid mõned mudeli eelised ja puudused võib siiski välja tuua:

- Meetodi eeliseks peaks olema tulemuste kasutatavus planeeritavate õigusaktide muudatustega kaasneva halduskoormuse hindamisel. Samas on meetodi rakendamise eelduseks spetsiifilisi infokohustusi täitvate ettevõtete hulga teadmine. Antud uuringu puhul osutus aga piiravaks teguriks just probleemid mitmete statistiliste andmete kättesaadavusega, mistõttu detailsuse aste on oodatust mõnevõrra väiksem.
- Kuluhinnangute üheks aluseks on ajakulu, mis käibemaksu administreerimise puhul Eestis sõltub olulisel määral kasutatavast raamatupidamisprogrammist ja selle seadistusest. Ilmselt arenevad IT süsteemid ka tulevikus, mis teeb õigusaktide muudatuste mõju hindamise keeruliseks – pole selge, kas kokkuvõid on saavutatud tänu ettevõtjaskõrvalikemale regulatsioonidele või edasiarenenud infotehnoloogilistele lahendustele.
- Vaatamata mõningatele puudujääkidele võib antud uuringu põhjal öelda, et mudel oli rakendatav ja andis sisukaid tulemusi vaatamata sellele, et tegemist on valdkonnaga, kus ajakulu on väga suures sõltuvuses kasutatavatest IT-lahendustest ja õigusliku keskkonna stabiilsusest. Mudeli rakendamine võimaldas Eestis esmakordselt hinnata seaduse rakendamisega kaasnevat halduskoormust ning sarnased mõõtmised võiks tulevikus avaldada õigusloomeprotsessile tasakaalustavat mõju. Siiski ei tohiks unustada, et ettevõtjale tekkiv halduskoormus moodustab vaid ühe osa õigusaktide rakendamisega kaasnevatest mõjudest ning kuludest ühiskonnale. Lisaks ettevõtlussektorile ilmneb halduskoormus ka avalikus sektoris. Kavandades uusi või muutes olemasolevaid regulatsioone peab seadusandja arvestama kogu õigusmõjude spektriga, et tulemuseks oleks tõepoolest paremad regulatsioonid.

Põhjalikum analüüs ja järeldused meetodi kasutamise kohta tehakse pärast teist pilootuuringut, mille käigus hinnatakse Eesti Statistikaametile ja Maksu- ja Tolliametile palga ja töötasu andmete esitamiseiga kaasnevat halduskoormust ettevõtjatele.

Lisa 1. Infokohustuste nimekiri

Infokohustus	Nõude päritolu ²³	Viide seadusele
Käibemaksukohustuslaseks registreerimine		
Taotluse täitmine	B	KMS§19 ja §20
Arve koostamine		
Makstav käibemaksusumma ja ostja maksukohustuslasena registreerimise numbri kontrollimine	B	Olulisim KMS §29
Käibedeklaratsiooni täitmine		
Maksustatavad toimingud ja tehingud (käibedeklaratsiooni read 1-3)	B	KMS §9-18; 29
Maksustamise aluseks oleva summa jagamine vastavalt erinevatele maksumääradele	B	KMS §15
Nõue hoida lahus teenused, millele kohaldatakse erikorda (maksustatav väärtus leitakse marginaali põhjal) ülejäänud teenustest	B	KMS § 37;40;
0% maksumäära puhul: ühendusesisene käive (3.1)	B	KMS §15
0% maksumäära puhul: kauba eksport (3.2)	B	KMS §15
0% maksumäära puhul: käibemaksutagastusega müük reisijatele (3.2.1)	B	KMS §15, 35
Sisendkäibemaks (5)	B	KMS §29;30;31;32;33;34
Tollis impordilt tasutud käibemaks (5.1)	B	KMS §29 lg3 p.2
Põhivara soetamiselt tasutud käibemaks (5.2)	B	KMS §29 lg3
Kauba ühendusesisene soetamine (6)	B	KMS §29 lg3
Kauba soetamine ja teenuse saamine, mida maksustatakse käibemaksuga (7)	B	KMS §29 lg3
Maksuvaba käive (8)	B	KMS §16
Teises liikmesriigis paigaldatava või kokkupandava kauba maksustatav väärtus (9)	B	KMS §12
Tasumisele kuuluva või enammakstud käibemaksu summeerimine (12-13)	B	KMS §29
Käibedeklaratsiooni edastamine		
Maksudeklaratsiooni esitamine (elektrooniliselt)	C	KMS §27 ja maksukorralduse seadus
Dokumendi allkirjastamine, ametinimetus jne	C	KMS §27 ja maksukorralduse seadus

²³ Infokohustused on kas koos rakendussätetega otseselt EL seadusandlusest kohaldatav ja seda siseriikliku õigusaktiga muuta ei saa (A), tuleneb EL seadusandlusest, kuid selle kohaldamine otsustatakse siseriikliku õigusaktiga (B) või tuleneb Eesti siseriiklikust seadusandlusest (C).

Postitamine	C	KMS §27 ja maksukorralduse seadus
Maksmine		
Ülekanne (käibemaks 18%)	C	KMS §27;29;38
Ülekanne (käibemaks 5%)	C	KMS §27;29;38
Taotlus enammakstud käibemaksu tagastamiseks või arvestamiseks teiste maksude katteks	C	Maksukorralduse seadus ja KMS §34
Kauba ühendusesisese käibe aruanne		
Ostja käibemaksukohustuslasena registreerimise number	B	KMS §28
Kaupade maksustatava väärtus	B	KMS §28
Kolmnurktehingu kaupade väärtus	B	KMS §28
Erinevaid segmente puudutavad nõuded		
Kinnisvara valdkonnas tegutsevad ettevõtted	B	Vabatahtlik maksukohustus, KMS § 16 lg 2 p2 ja p3
Rahvusvahelise veoteenuse osutajad	B	KMS § 10 lg 1 p4-5 KMS § 10 lg 2 p 12-13 KMS § 10 lg 5 p 4-7 KMS § 10 lg 6-7 KMS § 13 lg 1-2, 5 KMS § 14 lg 2 KMS § 15 lg 4 p 7-8 KMS § 37 lg 8 p 1
Kasutatud kaupade müüjad	B	Erikord, KMS §41
Reisiteenuse pakkujad	B	Erikord, KMS §40

Lisa 2. Küsimustik. I osa

VASTAJA

(käibemaksuseadusest tulenevate kohustuste täitmise eest vastutav isik ettevõttes)

NB! Raamatupidamisfirmade raamatupidajaid küsitletakse ühte konkreetset klienti silmas pidades.

1. Kas te olete
 - a. raamatupidaja
 - b. raamatupidaja abi
 - c. ettevõtte juht
 - d. muu, kirjutage_____

ETTEVÕTTE TAUST

2. Ettevõtte asukoht
 - a. Tallinn
 - b. Harjumaa
 - c. Lääne-Virumaa
 - d. Muu, kirjutage _____
3. Mis on teie ettevõtte peamine tegevusala?
4. Kas teie ettevõtte on juriidiliselt:
 - a. Aktsiaselts
 - b. Osaühing
 - c. FIE
 - d. Tulundusühistu
 - e. Muu, kirjutage_____
5. Kui palju on teie ettevõttes töötajaid?
 - a. 0-4
 - b. 5-49
 - c. 50+
6. Missugust raamatupidamisprogrammi Teie ettevõtte kasutab?
 - a) HansaRaama
 - b) Merit Aktiva
 - c) Hansa Financial
 - d) Eeva
 - e) Taavi
 - f) Tresaar
 - g) VERP
 - h) First Office
 - i) SAF
 - j) PROFIT
 - k) Muu

7. Kas ettevõttel esineb ühendusesisest käivet?
 - a) Jah
 - b) Ei
8. Kas teie ettevõtte ekspordib oma kaupu ja/või teenuseid?
 - a. Jah
 - b. Ei
9. Kas teie ettevõttel on maksuvaba käivet?
 - a. Jah, ainult maksuvaba
 - b. Nii maksuvaba kui maksustatav
 - c. Kogu käive on maksustatav
10. Milliseid järgnevaid maksustamise erijuhte kasutab teie ettevõtte käibemaksu arvestamisel?
 - a. Kasutatud kauba, originaalteose ning kollektsiooni- ja antiikeseme edasimüügi käibemaksuga maksustamise erikord (§41)
 - b. Reisisiteenuse käibemaksuga maksustamise erikord (§40)
 - c. Ettevõtted, kes paigaldavad või panevad kauba kokku teises riigis
 - d. Maksuvaba kinnisvara müük või üürile, rendile või kasutusvaldusse andmine (§ 16 lg 2 p 2 ja 3)
 - e. Midagi muud, kirjutage _____
 - f. Mitte ühtegi neist

I ÜLDINE OSA

11. Kui palju aega te kulutate enda kursis hoidmisele käibemaksuga seonduva seadusandlusega (seaduste lugemine, konsultatsioon ettevõtte sees, jne)?
12. Kui tihti te käite käibemaksuteemalistel koolitustel?
 - a. Kord kuus
 - b. Kord kvartalis
 - c. Kord aastas
 - d. Kord kahe aasta jooksul
 - e. Harvem
 - f. Mitte kunagi
13. Kas teie ettevõtte ostab sisse käibemaksuteemalist konsultatsiooni?
 - a) Jah
 - b) Ei
 - c) Ei oska öelda
14. Kui tihti te suhtlete käibemaksu administreerimisega seotud küsimustega Maksu- ja Tolliametiga (külastused, telefonikõned, revisjon)?
15. Mis on teie arvates peamised probleemid seoses käibemaksu administreerimisega? Mida saaks muuta, teha paremini?

Makstava käibemaksumäär (uue kauba puhul) ja ostja maksukohustuslasena registreerimise numbri kontrollimine														
2 MAKSUMÄÄRA														
Käibedeklaratsiooni täitmine														
Kogu deklaratsioon														
Maksustatavad toimingud ja tehingud (read 1-3)														
Proportsiooni arvestamine														
Nõue hoida lahus teenused, millele kohaldatakse erikorda (maksustatav väärtus leitakse marginaali põhjal) ülejäänud teenustest														
0% maksumäär puhul: ühendusesisene käive (3.1)														
0% maksumäär puhul: kauba eksport (3.2)														
0% maksumäär puhul: käibemaksutagastusega müük reisijatele (3.2.1)														
Sisendkäibemaks (5)														
Tollis impordilt tasutud käibemaks (5.1)														

Põhivara soetamiselt tasutud käibemaks (5.2)													
Kauba ühendusesisene soetamine (6)													
Kauba soetamine ja teenuse saamine, mida maksustatakse käibemaksuga (7)													
Maksuvaba käive (8)													
Teises liikmesriigis paigaldatava või kokkupandava kauba maksustatav väärtus (9)													
Tasumisele kuuluva või enamakstud käibemaksu summeerimine (12-13)													
Käibedeklaratsiooni esitamine													
Maksudeklaratsiooni esitamine (elektrooniliselt)													
Dokumendi allkirjastamine, ametinimetus jne													
Postitamine													
Maksmine													
Ülekanne													

Taotlus enammakstud käibemaksu tagastamiseks või arvestamiseks teiste maksude katteks													
Suhtlemine maksurevidendiga													
Ankeedi täitmine													
Kauba ühendusesisese käibe aruanne (kvartaalne)													
Kogu aruanne													
Ostja käibemaksukohustuslasena registreerimise number													
Kõigi ostjate käibemaksukohustuslasena registreerimise numbrite kontrollimine													
Kaupade maksustatav väärtus (ostja kohta)													
Kaupade maksustatav väärtus kõigi ostjate kohta													
Kolmnurkteingu kaupade väärtus (ostja kohta)													
Kolmnurkteingu kaupade väärtus kõigi ostjate kohta													
Aruande esitamine													

Lisa 4. Valimi kirjeldus

Maakonnad		%
Tallinn	27	67,5
Harjumaa	7	17,5
Tartu	3	7,5
Muu	3	7,5
Tegevusalad		
Transport	5	13,9
Kaubandus	9	25,0
Ehitus	3	8,3
Kinnisvara	5	13,9
Tootmine	5	11,1
Reisiteenus	5	11,1
Muu teenus	8	16,7
Suurusgrupp		
0-4 töötajat	9	22,5
5-49 töötajat	18	45,0
50 ja enam töötajat	13	32,5
Infokohustuste täitjad		
Raamatupidamisfirmade raamatupidajad	11	27
Ettevõtte vastav töötaja	29	73
Raamatupidamisprogrammid		
Oma programm	9	
HansaRaama	6	
SAF	5	
VERP	2	
Eeva	2	
Oscar	2	
Directo	1	
MeritAktiva	1	
RAKS	1	
RV-SOFT	1	
ROOL	1	
1C	1	
Presor	1	
Concord XAL	1	
Hansa World SPE	1	
Hansa	1	

Lisa 5. Hinnangud infokohustuste täitmisele kulunud ajale

Infokohustus	Ettevõtte kohta (minutit)	Minimaalne (minutit)	Maksimaalne (minutit)
Kursishoidmine			
Seaduse uurimine, konsultatsioon	188	0	1200
Koolitus	240	-	-
Arve koostamine			
Üldine	-	0	120
Reisiteenus	-	-	-
Veoteenus	60	60	840
Käibedeklaratsiooni täitmine			
Kogu deklaratsioon	56 ²⁴	5	2400
Maksustatavad toimingud ja tehingud (erinevad määrad)	51	0	280
Maksustatavad toimingud ja tehingud (ainult 18%)	13	0	75
Proportsioon	105	0	420
0% maksumäära puhul: ühendusesisene käive	4	0	15
0% maksumäära puhul: kauba eksport	8	0	15
Reisiteenus (erikord)	1080	0	-
Sisendkäibemaks	22	0	144
Tollis impordilt tasutud käibemaks	5	0	15
Põhivara soetamiselt tasutud käibemaks	3	0	60
Kauba ühendusesisene soetamine	6	0	20
Kauba soetamine ja teenuse saamine, mida maksustatakse käibemaksuga	5	0	10
Maksuvaba käive	5	0	10
Teises liikmesriigis paigaldatava või kokkupandava kauba maksustatav väärtus	17	0	30
Deklaratsiooni muudatus	12	0	30
Käibedeklaratsiooni esitamine			

²⁴ Pole leitud mitte kõigi vastanute aritmeetilise keskmisena, vaid kaalutud keskmisena iga konkreetset infokohustust täitvate ettevõtete arvu põhjal.

Käibedeklaratsiooni esitamine (elektroniliselt)	7	3	15
Käibedeklaratsiooni allkirjastamine ja postiga esitamine	15	-	-
Nulldeklaratsiooni esitamine	7	-	-

Maksmine			
Ülekanne	3	1	5
Taotlus enammakstud käibemaksu tagastamiseks või arvestamiseks teiste maksude katteks	8	2	20
Suhtlemine maksurevidendiga		0	180

Kauba ühendusesisese käibe aruanne (kvartaalne)			
Kogu aruanne	44	15	180
Kõigi ostjate käibemaksukohustuslasena registreerimise numbrite kontroll	15	0,0	60
Kaupade maksustatav väärtus kõigi ostjate kohta	22	7,5	120
Kolmnurktehingu kaupade väärtus kõigi ostjate kohta	10	5	15
Esitamine	6	0,0	10,0

Käibemaksukohustuslaseks registreerimine	68	30	135
--	----	----	-----

Lisa 6. Käibemaksuseadusega seotud halduskoormus

Infokohustus	Ajakulu ettevõtte kohta (min)	Kohustuse täitmise sagedus (aastas)	Palgakulu (krooni /tunnis)	Kohustust täitvate ettevõtete arv	Halduskoormus (milj krooni /aastas)
--------------	-------------------------------	-------------------------------------	----------------------------	-----------------------------------	-------------------------------------

Kursishoidmine					
Seaduse uurimine, konsultatsioon	187.6	12	96.3	46781	169.00
Koolitus	240	1	96.3	46781	18.02

Arve koostamine					
Reisiteenus (väiksed)	120	12	96.3	257	0.59
Reisiteenus (suured)	19800	12	101.1	7	2.80
Rahvusvaheline veoteenus	60	12	96.3	383	0.44

Käibedeklaratsiooni täitmine					
Maksustatavad toimingud ja tehingud (read 1-3, erinevad määrad)	51	12	96.3	9580	9.50
Maksustatavad toimingud ja tehingud (read 1-3, ainult 18%)	13	12	96.3	27397	7.04
Proportsioon	105	12	96.3	2401	4.86
0% määra puhul: ühendusesisene käive (3.1)	4	12	96.3	2965	0.25
0% määra puhul: kauba eksport (3.2)	8	12	96.3	942	0.14
Reisiteenus (erikord) (read 1-3)	1080	12	96.3	22 ²⁵	0.39
Sisendkäibemaks (5)	22	12	96.3	40991	17.59

²⁵ Selgus, et reisibürood ja -korraldajad praktiseerisid väga erinevaid käibemaksu administreerimise lahendusi (mitmed ei olnud suutnud veel uue seaduse nõuetele vastavat arvestuse süsteemi välja mõelda), mistõttu ei olnud võimalik segmendi keskmist leida. Kuna suuremad ettevõtted olid investeerinud programmidesse, siis neile erikorra rakendamine enam kulusid eraldi kaasa ei toonud. Väiksematele (kuni 49 töötajaga) ning kas ühendusesisest käivet omavatele või eksportivatele ettevõtetele põhjustas see aga suurt kulu, mistõttu siinkohal ongi nende ettevõtete arvestatud. Tegemist on parima hinnanguga sel ajahetkel, mis kajastab, et teatud ettevõtetele (neid ei ole küll arvuliselt palju) on erikorra rakendamisega teemaga väga tõsised probleemid.

Tollis impordilt tasutud käibemaks (5.1)	5	12	96.3	2015	0.19
Põhivara soetamiselt tasutud käibemaks (5.2)	3	12	96.3	3984	0.22
Kauba ühendusesisene soetamine (6)	6	12	96.3	4485	0.55
Kauba soetamine ja teenuse saamine, mida maksustatakse käibemaksuga (7)	5	12	96.3	1375	0.13
Maksuvaba käive (8)	5	12	96.3	2401	0.24
Teises liikmesriigis paigaldatava või kokkupandava kauba maksustatav väärtus (9)	17	12	96.3	16	0.01

Käibedeklaratsiooni koostamise rahakulu kokku (mln krooni)

41.1

Käibedeklaratsiooni esitamine					
Maksudeklaratsiooni esitamine (elektroniliselt)	7	12	96.3	30818	4.15
Dokumendi allkirjastamine, ametinimetuse, jne, postitamine	15	12	96.3	10828	3.13
0 deklaratsioon	7	12	92.8	7214	0.94

Maksmine					
Ülekanne	3	12	96.3	21411	1.33
Taotlus enammakstud käibemaksu tagastamiseks või arvestamiseks teiste maksude katteks	8	12	96.3	2641	0.39
Suhtlemine maksurevidendiga	80	12	96.3		

Kvartaalne kauba ühendusesisese käibe aruanne					
Kõigi ostjate käibemaksukohustuslasena registreerimise numbrite kontroll	15	4	96.3	1800	0.17

Kaupade maksustatav väärtus kõigi ostjate kohta	22	4	96.3	1800	0.25
Kolmnurktehingu kaupade väärtus kõigi ostjate kohta	10	4	96.3	150	0.01
Esitamine	6	4	96.3	1800	0.07

Kauba ühendusesisese käibe aruande koostamise rahakulu kokku (mln krooni) 0.50

Käibemaksukohustuslaseks registreerimine	68	12	92.8	500	0.63
--	----	----	------	-----	------

HALDUSKOORMUS KOKKU (mln krooni)					243.05
---	--	--	--	--	---------------

Halduskoormus ettevõtte kohta	Halduskoormus kokku	Kursis-hoidmise kulu	KMS-i kohustuste täitmise kulud
Krooni ettevõtte kohta kuus	433.0	333.15	99.80
Krooni ettevõtte kohta aastas	5195.4	3997.8	1197.6
Tundi ettevõtte kohta kuus	4.5	3.46	1.04
Tundi ettevõtte kohta aastas	53.9	41.51	12.44
Halduskoormus kogumajandusele (mln krooni aastas)	243.05	187.02	56.02